

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie Corona heeft op 1 juni 2026 **de heer Mikkers** als getuige gehoord, die werd bijgestaan door mevrouw Van Schaijk.

Voorzitter: De Kort
Griffier: Rijkers

Aanwezige leden van de commissie: Huidekooper, De Kort, Lammers, Mutluer en Poortman.

Aanvang 13.59 uur.

De **voorzitter**:

Ik open de vergadering. Het is maandag 1 juni 2026. Aan de orde is een openbaar verhoor van de parlementaire enquêtecommissie Corona met de heer Mikkers.

Ik verzoek de griffier om de heer Mikkers en zijn bijstandsverlener naar binnen te leiden.

(De heer Mikkers wordt binnengeleid door de griffier.)

De heer **Mikkers**:
Dank je wel.

De **voorzitter**:

Beiden van harte welkom, meneer Mikkers in het bijzonder. Ik geef eerst de aanwezige pers de gelegenheid om even een foto te maken.

(Er worden enkele foto's gemaakt.)

De heer **Mikkers**:

Corona was een pandemie die begin 2020 leidde tot een wereldwijde crisis. Ook voor de Nederlandse samenleving had deze grote gevolgen. Het kabinet nam maatregelen, wat ons allemaal in ons dagelijks leven heeft geraakt. Ook de Tweede Kamer had een belangrijke rol in die besluitvorming. Als parlementaire enquêtecommissie zijn wij ingesteld om namens de Tweede

Kamer een breed gedragen terugblik te doen op die coronaperiode, om te leren voor een eventuele volgende pandemie of langdurige crisis.

Meneer Mikkers, u bent als getuige opgeroepen door de parlementaire enquêtecommissie. U bent nog steeds en was ook in de coronaperiode burgemeester van de gemeente 's-Hertogenbosch. U was vanuit die rol ook voorzitter van de Veiligheidsregio Brabant-Noord en u was ook lid van het Veiligheidsberaad. Deze week staat als hoofdthema het begin van de pandemie centraal. Daarom bent u opgeroepen als getuige. Vooralsnog bent u opgeroepen voor één openbaar verhoor. Omdat u gedurende de gehele coronaperiode burgemeester was – dat bent u nog steeds – zullen er ook andere onderwerpen dan alleen het begin van de pandemie in het verhoor aan bod komen. Voordat we naar de belofte gaan, heeft u aan de voorkant vragen?

De heer **Mikkers**:

Nee, het is allemaal duidelijk. Het is goed uitgelegd.

De **voorzitter**:

Oké, mooi. U heeft ervoor gekozen om de belofte af te leggen. Ik verzoek u met de belofte te bevestigen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen.

(In handen van de voorzitter legt de heer Mikkers de belofte af.)

De **voorzitter**:

U staat onder ede. U mag weer gaan zitten.

De heer **Mikkers**:

Dank je wel.

De **voorzitter**:

Dit verhoor zal worden afgenomen door collega Huidekooper en collega Mutluer. Het kan zijn dat ik enkele aanvullende vragen ga stellen. Ik wil graag het woord geven aan de eerste interviewer voor het eerste onderwerp.

Mevrouw **Mutluer**:

Meneer Mikkers, ook namens mij van harte welkom. In het kader van de reconstructie van de coronaperiode wil ik ook met u naar het begin, namelijk

naar januari 2020, de uitbraak van het coronavirus in China. Hoe kwamen die berichten tot u?

De heer **Mikkers**:

Gewoon via de pers, zoals bij iedereen. Wij zijn als veiligheidsregio bijgesproken door de GGD GHOR, eind januari voor de eerste keer uitputtend over de keuzes die de GGD GHOR landelijk maakte met het oog op de ontwikkelingen rondom het coronavirus, wat dat betekende voor China en wat dat eventueel zou kunnen betekenen voor Nederland.

Mevrouw **Mutluer**:

Wanneer was dat, nogmaals?

De heer **Mikkers**:

Eind januari, 29 januari uit mijn hoofd.

Mevrouw **Mutluer**:

Wanneer dacht u voor het eerst: nou, daar zouden wij nog weleens heel erg veel last van kunnen ondervinden?

De heer **Mikkers**:

Op dat moment niet extreem. We kregen te horen dat we voorbereid waren en dat alle processen en protocollen ingezet waren om zo goed mogelijk te acteren, mocht het voorkomen in Nederland. We hadden geoefend op de pandemie. Ik was blij – laat ik het dan zo maar omschrijven – dat we in november 2019 een bijeenkomst hadden gehad in Brabant met de GGD GHOR Hart voor Brabant waarin we met de witte kolom geoefend hadden, vooral op de relaties en op hoe we omgingen met een pandemie of met een gezondheidszorgcrisis. Ik moet eerlijk zeggen: dat was de eerste keer dat we zo uitputtend en met alle partijen, zowel alle bestuurders uit de zorgorganisaties, zowel vvt als ziekenhuizen, een gesprek hebben gehad over de aanpak van een gezondheidszorgcrisis. Dus we hadden wel een keer geoefend en wel een keer een crisis gesimuleerd, maar het feit dat we zo'n grote oploop hadden, was in november 2019.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat was de aanleiding om toen al te gaan oefenen met elkaar?

De heer **Mikkers**:

Niet corona – dat kon nog niet – maar dat was puur een keuze van de GHOR GGD. Die zeiden: we hebben veel getraind op hoogwater en op grote incidenten die in de infrastructurele sfeer liggen, maar we hebben weinig geoefend op gezondheidszorgaspecten. Zij vonden het van belang om ook met hun partners vanuit de GHOR te kijken welke verbanden we konden leggen en op welke manier we ernaar zouden kijken. Dat is toen ook gebeurd.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat was de uitkomst van die oefening?

De heer **Mikkers**:

Ik vond toen vooral de verschillende belevingswerelden terug, zowel van ziekenhuisdirecteuren als vvt en vanuit de gemeenten, om te kijken hoe je met zo'n gezondheidszorgcrisis omgaat en met wiens domeinen je allemaal te maken hebt. Maar het was vooral ook kennismaken. Ik denk dat het ook erg van belang was om te weten: met welke personen hebben we eigenlijk te maken en met welke context hebben we eigenlijk te maken?

Mevrouw **Mutluer**:

Had u toen vanuit die verschillende belevingswerelden het gevoel: als we een pandemie hebben, dan kunnen we die aan?

De heer **Mikkers**:

Nee, dat kun je aan de voorkant niet zeggen. Ik had wel het gevoel dat we aan hetzelfde touw aan het trekken waren op momenten dat we met een goede intentie bezig waren om een gezondheidscrisis te managen; de opkomst was trouwens ook heel hoog bij die bijeenkomst.

Mevrouw **Mutluer**:

Dus in november doen jullie een oefening. In januari 2020 krijgt u via de pers te horen en te lezen dat er sprake is van een uitbraak van het coronavirus in China.

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Heeft u na die berichten die tot u zijn gekomen contact gehad met anderen om het hierover te hebben?

De heer **Mikkers**:

We hebben er in het bestuur, zowel in het ab van de veiligheidsregio als in het db, toen nog wel een paar keer over gesproken. We hebben om de zo veel weken een keer een overleg.

Mevrouw **Mutluer**:

Algemeen bestuur, bedoelt u?

De heer **Mikkers**:

Ja, het algemeen bestuur van de veiligheidsregio. Daarin hebben we er wel een keer over gesproken. Ook hebben we er met de directeur van de GGD een keer over gebeld, zo van: hoe staat het en zijn we op orde? Dat kwam mede naar aanleiding van de situatie zoals die in de rest van Europa voorkwam. En: wat zou dat voor ons betekenen? Maar de vraag of we op dat moment klaar waren voor dat het in Nederland zou gebeuren, moet ik ontkennend beantwoorden.

Mevrouw **Mutluer**:

Want uit onze stukken maken wij wel op dat verschillende virologen in Nederland zich al eind januari en in februari zorgen maakten over het virus. Dat zou het topje van de ijsberg zijn, werd afgelopen vrijdag ook door mevrouw Koopmans gezegd. Het virus verspreidde zich asymptomatisch en was al buiten China. Op 28 januari werd uiteindelijk door het kabinet de ziekte corona aangemerkt als A-ziekte. Voor enkele virologen is dan ook duidelijk dat mensen ook zonder klachten de ziekte over kunnen dragen. Carnaval valt dan op 23 tot en met 25 februari, een maand later. Was u in de aanloop naar carnaval als voorzitter van de Veiligheidsregio Brabant bekend met de zorgen en signalen die vanuit enkele virologen kwamen?

De heer **Mikkers**:

U zegt al "enkele virologen". De informatie die wij hadden op dat moment – dat gold ook voor de eerste weken na de eerste besmetting in Nederland – was dat het beeld was dat je alleen besmettelijk was als je ziek was. De eerste maatregel die wij genomen hebben in Brabant, was: als je ziek bent,

blijf je thuis. Dat waren de eerste signalen. Toen was het beeld nog niet dat je besmettelijk zou zijn als je niet ziek was.

Mevrouw **Mutluer**:

Is dat voor of na carnaval?

De heer **Mikkers**:

Dat is na carnaval.

Mevrouw **Mutluer**:

Maar even terug naar de vraag.

De heer **Mikkers**:

Vóór carnaval was de informatie die wij hadden, de informatie die ik u net gaf. Dat betekent: we zijn voorbereid en het is nog niet in Nederland voorgekomen. Bij de afweging rondom carnaval hebben we de situatie corona dus niet betrokken.

Mevrouw **Mutluer**:

Dus de signalen die van virologen kwamen, hadden u niet bereikt.

De heer **Mikkers**:

Wat ik zeg, is dat wij via de GGD'en informatie hadden gekregen over hoe ze voorbereid waren et cetera. Er is ons geen vraag gesteld of een advies gegeven om andere zaken te regelen voor carnaval met betrekking tot corona.

Mevrouw **Mutluer**:

Dus u heeft het in de afweging naar carnaval toe helemaal niet over corona gehad?

De heer **Mikkers**:

Nee. We hebben het wel over de storm gehad, want er was een heftige storm voorafgaande aan carnaval. Dus er is bijvoorbeeld in Eindhoven voor gekozen om de optocht niet door te laten gaan. De storm was dus meer een zorgpunt dan corona.

Mevrouw **Mutluer**:

Begrijp ik dan goed ... Ik zal mijn vraag even anders stellen: had u in de tussentijd wel contact met het OMT of met leden van het OMT?

De heer **Mikkers**:

Nee.

Mevrouw **Mutluer**:

Heeft u achteraf, na carnaval, wel het een en ander bevraagd bij het OMT?

De heer **Mikkers**:

Ja, maar dan hebben we het over de eerste week maart, dus na de eerste besmettingen. Dat is dan 5, 6 maart geweest. Toen hebben we als Brabant vooral met Kluytmans in eerste aanleg contact gehad over de situatie in Brabant en wat die betekende.

Mevrouw **Mutluer**:

En wat betekende het?

De heer **Mikkers**:

Nou, dat we na de eerste besmetting, die op 27 februari was, een bron- en contactonderzoek gingen doen. Dat was de aanpak die gold, ook het containen van mensen. Ik kreeg op 29 februari de mededeling dat er een eerste mogelijke besmetting in Den Bosch was, dus dat er getest moest worden. Uiteindelijk hebben we in onze regio in Oss de eerste besmetting gehad, op 1 maart. Toen ging het heel snel. De dagen erop ging het heel snel. Toen hebben we op 2 maart een overleg gehad met het RBT. We hebben dat het flex-RBT genoemd.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat is RBT? In het kader van reconstructie lijkt het me verstandig om afkortingen zo veel mogelijk te vermijden.

De heer **Mikkers**:

Goed, dat zal ik doen. Als ik dat niet doe, moet u me even helpen.

Mevrouw **Mutluer**:

Dat ga ik doen.

De heer **Mikkers**:

Het Regionale Beleidsteam van de veiligheidsregio. Dat betekende dat ondergetekende als voorzitter, de vicevoorzitter, de portefeuillehouder infectieziekten – dat was toen de burgemeester van Cuijk – de directeur van de GGD, de directeur van de veiligheidsregio en iemand van communicatie bij elkaar zaten om te kijken wat de eerste besmetting in onze regio betekende en wat we daaraan gingen doen. Dat was op 2 maart.

Mevrouw **Mutluer**:

Die wil ik nog even vasthouden, want we gaan met u wat dieper in op het gebeuren na carnaval.

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Maar ik wil weer terug naar vóór carnaval, om het een en ander goed te snappen. Ik begrijp dat bij de afweging die moest worden gemaakt naar carnaval toe, de afweging over de ziekte niet aan de orde kwam, omdat die informatie u niet had bereikt vanuit het OMT.

De heer **Mikkers**:

Er had ons geen informatie bereikt vanuit het OMT dat er corona heerste. In Europa was het duidelijk. Vanuit de GHOR-GGD was de informatie: we zijn voorbereid op het moment dat er een besmetting gaat plaatsvinden in Nederland en op wat we dan gaan doen. Dat was de informatie die ik had. Er is op dat moment nooit over aanvullende maatregelen rondom carnaval gesproken.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik kan me heel goed voorstellen dat u na carnaval dacht: ik ga toch tegen het OMT zeggen dat het achteraf wel beter was geweest als u iets meer informatie had ontvangen voorafgaand aan carnaval. Deelt u die mening?

De heer **Mikkers**:

Niet helemaal, want dat betekent dat iedereen die in een gezelschap was waar veel mensen waren – dat gold ook voor mensen die op wintersport waren geweest en in Ischgl of in welke plaats dan ook in een après-skihut

hadden gezeten – dezelfde problematiek had gehad. Hadden we dan de grenzen gesloten? Dus de vraag was even: wat is de omstandigheid waarmee we te maken hebben? Wat was de informatie vooraf? Wat betekent dat? Achteraf kun je zeggen: was het verstandig om al die mensen bij elkaar te hebben, met de kennis van toen? Met de kennis van toen denk ik dat we een goed besluit hebben genomen. Met de kennis van nu had je mogelijk anders gereageerd. Maar de vraag is: wanneer doe je dat? Nu heersen in de wereld het hantavirus en het ebolavirus. Gaan we dan het WK voetbal niet laten doorgaan? Volgens mij is dat even de verhouding tussen de afwegingen die je op dat moment moet maken.

Mevrouw **Mutluer**:

Dan blijft nog steeds de vraag: als we een eerstvolgende pandemie krijgen, zouden we het dan kunnen voorkomen?

De heer **Mikkers**:

Maar dan is de vraag: welke boodschap ga je naar de samenleving uitzenden als je zegt dat ze geen contact meer mogen hebben met elkaar, en op welke vlakken ga je dat doen? Het gemak waarmee bijvoorbeeld gezegd wordt: carnaval gaat niet door. Als de horeca open is, gaat carnaval door. Ik kan wel roepen dat carnaval niet doorgaat, maar als mensen elkaar opzoeken dan blijven ze elkaar opzoeken. Dat heeft niks te maken met de aard van de activiteit, maar meer met het feit dat ze elkaar willen ontmoeten. Kerstmis gaat door. We kunnen wel zeggen dat dat niet doorgaat, maar als mensen elkaar willen ontmoeten, gaat het toch door. Dat is ook zo met carnaval geweest.

Mevrouw **Mutluer**:

Zegt u daarmee dat het lastig is om bij een volgende pandemie wel preventief maatregelen te nemen?

De heer **Mikkers**:

Ja, of je zult moeten kijken naar een lockdown of een gedeeltelijke lockdown. Daar heb je het dan over. Je hebt het niet over het zeggen dat een activiteit niet doorgaat. Als je zegt dat je een pandemie wil bestrijden en er is een gevaarlijk of risicovol item bij, dan betekent dat dat je contact moet verminderen en dan zul je dus omstandigheden moeten creëren waarin dat contact dus ook niet plaatsvindt.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik heb voor nu geen vragen.

De **voorzitter**:

Collega Huidekooper, heeft u nog aanvullingen op dit onderwerp?

De heer **Huidekooper**:

Niet op dit onderwerp, voorzitter.

De **voorzitter**:

Dan geef ik u meteen het woord voor het volgende onderwerp.

De heer **Huidekooper**:

Hartelijk dank. Ook namens mij nog goedemiddag, meneer Mikkers. U sprak er net al wat woorden over, maar ik zou met u even willen inzoomen op de periode na carnaval. Op 27 februari wordt corona vastgesteld in Nederland. Dat is bij een inwoner van Loon op Zand, vlak na carnaval. Hoe kreeg u die informatie over de eerste besmetting binnen? Kunt u ons eens daarin meenemen?

De heer **Mikkers**:

Volgens mij zoals wij het allemaal binnenkregen. Ik was ook televisie aan het kijken, dus ik zag ook het briefje. De dag erna heb ik contact gehad met collega Weterings, de voorzitter van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant en destijds ook de burgemeester van Tilburg, over hoe we konden helpen en wat het voor ons zou betekenen. Toen heb ik ook contact gehad met de directeur van de veiligheidsregio om te kijken wat wij zouden moeten doen. Toen is er aangegeven dat we klaar waren om, analoog aan wat er in de regio Midden- en West-Brabant gebeurde, te kijken hoe we ons konden voorbereiden op het volgende traject. Het ging toen heel snel. Ik zei al: op 29 februari was de eerste mogelijke besmetting, op 1 maart was de eerste besmetting en op 2 maart zaten we als RBT, Regionaal Beleidsteam, bij elkaar.

De heer **Huidekooper**:

Wat was toen uw inschatting van de ernst van de situatie?

De heer **Mikkers**:

Het beeld dat toen geschetst werd door de mensen uit de witte kolom – laat ik het dan zo maar omschrijven – was dat verdere besmetting tegengehouden kon worden door een duidelijk bron- en contactonderzoek en door containen. Dat betekent dus: mensen in isolatie zetten, vooral als ze ziek waren. Dat gaf bij ons – met "ons" bedoel ik zowel de burgemeester van Eindhoven John Jorritsma als Theo Weterings als mijzelf – wel een soort unheimisch gevoel. Daar hebben we met elkaar ook telefonisch contact over gehad. Toen hebben wij op vrijdagochtend 6 maart een bezoek gebracht aan de GGD Hart voor Brabant, waar het bron- en contactonderzoek plaats zou vinden. Die ochtend ...

De heer **Huidekooper**:

Sorry dat ik u onderbreek. Zo meteen wil ik nog dieper met u spreken over het bron- en contactonderzoek. Ik zou nog naar het volgende willen vragen. U noemde een aantal keren de "witte kolom". Ik denk dat die term niet bij iedereen die met dit verhoor meekijkt bekend is.

De heer **Mikkers**:

Oké. Directeuren GGD GHOR.

De heer **Huidekooper**:

Dank u wel. Ik begrijp dat u toen contact had met uw collega-burgemeester. Dat gaf u aan. Heeft u toen ook contact gehad met medisch adviseurs, denk aan een GGD, een RIVM, iemand die u op de hoogte kon stellen van wat dit betekende voor het verloop van de besmettingen in uw omgeving?

De heer **Mikkers**:

De eerste adviseur in de regio is natuurlijk de directeur van de veiligheidsregio, in samenhang met de directeur GGD GHOR. Dat zijn in principe de twee eerste adviseurs voor de regio. Daar heb ik veelvuldig contact mee gehad. Zij zijn op dat moment de boodschappers, ook namens de landelijke diensten, wanneer de landelijke informatie ingewonnen is. Zij zijn dus mijn eerste adviseurs op dat vlak.

De heer **Huidekooper**:

Wanneer werd de volle omvang van de situatie voor u duidelijk? Was dat toen al of later?

De heer **Mikkers**:

6 maart in de ochtend. Dat was een schokkende ochtend voor mij, maar ik denk ook voor collega Weterings. Wij waren samen op bezoek bij de GGD. Daar zagen we flipoverformulieren hangen met daarop het nummer van de patiënt. Patiënt nul is bij u allemaal bekend. Toen hingen er volgens mij al 30 of 35 van die flipovers. Je zag dat bij patiënt nul het bron- en contactonderzoek heel successievelijk en heel structureel was aangepakt. Je zag dat hoe hoger de nummers waren, hoe meer vraagtekens, onduidelijkheden en witte vlekken, ook letterlijk, er stonden op het formulier. Ja, toen keken we elkaar aan van: maar dit is niet de oplossing. Dus volgens mij is er iets anders ... Dit gaat niet werken. Want als we in dit tempo – van 1 naar 35 was het die ochtend – zo doorgaan, gaan we het niet redden. Ik zag ook hoeveel mensen al actief waren om dit voor elkaar te krijgen. Toen hebben we gezegd: we moeten gaan handelen.

De heer **Huidekooper**:

U bent in die periode langs geweest bij de GGD?

De heer **Mikkers**:

Ja.

De heer **Huidekooper**:

Wanneer was dat precies?

De heer **Mikkers**:

6 maart, in de ochtend.

De heer **Huidekooper**:

Wat trof u daar aan?

De heer **Mikkers**:

Wat ik net al aangaf: gangen vol met witte flipoverformulieren, waarop met stift stond geschreven "patiënt nul". Daarbij stond of de contacten in de eerste, tweede en derde ring gecheckt waren. Daarbij zag je op een gegeven moment vraagtekens en onduidelijkheden en zag je dat men het niet meer in kaart kreeg. Ik ben geen wiskundige, maar ik zag wel dat het cijfermatig niet ging lukken: als wij met deze aantallen doorgaan, krijgen wij dit nooit meer

geheft met de mensen die we beschikbaar hebben. Het gaf mij geen comfort dat we hiermee de goede beslissingen namen.

De heer **Huidekooper**:

Daarvoor, gaf u aan, was de strategie, of het beeld, dat het virus onder controle kon worden gehouden door middel van bron- en contactonderzoek.

De heer **Mikkers**:

Ja.

De heer **Huidekooper**:

Wat was uw beeld na het bezoek aan de GGD?

De heer **Mikkers**:

Dat dat niet kon en dat er dus andere maatregelen genomen moesten worden. Toen was het onduidelijk wat dat precies zou moeten zijn. Toen hebben Theo Weterings en ik samen op vrijdag gebeld met John. Toen hebben we afgesproken dat wij op vrijdagmiddag bij elkaar zouden komen in Eindhoven, omdat er inmiddels ook informatie was dat er in Brabant – dat was de analyse van Kluytmans in eerste aanleg – iets ernstigs aan de hand was. Toen hebben we impliciet gezegd: we moeten misschien als Brabantse veiligheidsregio's even bij elkaar komen. Dat is vrijdagmiddag gebeurd in Eindhoven.

De heer **Huidekooper**:

Als ik u goed begrijp, trekt u de conclusie, op basis van een bezoek aan de GGD, dat bron- en contactonderzoek niet meer realistisch is? Ik zie u bedenkelijk kijken. Begrijp ik dat verkeerd?

De heer **Mikkers**:

Nee, volgens mij constateerden we beiden, zowel Theo Weterings als ik, dat dit niet werkte. Als dit de lijn zou zijn, konden we daar op langere termijn niet de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor nemen. Dat betekende dat we andere ingrepen moesten doen. Dat betekende dus dat we bij elkaar moesten komen.

De heer **Huidekooper**:

Dat lijkt mij nogal een constatering. U ziet daar dat de aanpak die is gekozen

eigenlijk in de praktijk niet werkt. Trok u toen ook aan de bel? En bij wie was dat?

De heer **Mikkers**:

Ja, toen hebben wij dus bij elkaar aan de bel getrokken door meteen die middag bij elkaar te komen en te kijken wat er moest gebeuren. Toen kregen we het aanbod ...

De heer **Huidekooper**:

Wie waren daar precies bij?

De heer **Mikkers**:

Daar waren bij: de directeur van de Veiligheidsregio Brabant-Noord, de directeur van de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost en de drie burgemeesters.

De heer **Huidekooper**:

Dus uw inschatting van de ernst van de situatie veranderde op dat moment behoorlijk.

De heer **Mikkers**:

Ja, ik zei het al, voor mij was het schokkend om te zien. Ik zag het harde werken en ik zag ook de passie van de mensen die er aan het werk waren. Maar dit was onmenselijk om te vragen. Ook gezien de aantallen zou dit op de langere termijn niet meer hanteerbaar zijn. En bij "langere termijn" hebben we het over dagen.

De heer **Huidekooper**:

Dan wil ik even naar die eerste week van maart, vlak na carnaval. U doelde al op 8 maart, waarop u samenkwam met ...

De heer **Mikkers**:

Op 6 maart kwamen we samen.

De heer **Huidekooper**:

6 maart inderdaad, waarop u samenkwam met de heer Jorritsma en de heer Weterings, de voorzitters van de andere veiligheidsregio's in Noord-Brabant. Misschien is het goed om even uit te leggen voor het publiek dat Nederland 25 veiligheidsregio's telt, waarbij de burgemeester van de grootste stad

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

zorgt voor een goede samenwerking tussen de overheid, de hulpdiensten en de burgers. De burgemeester van een van de steden is ook de voorzitter. De voorzitters van de veiligheidsregio's vergaderen in het Veiligheidsberaad. Dat moest ik even zeggen. U kwam toen samen met uw collega's. Wat besprak u toen?

De heer **Mikkers**:

We bespraken twee dingen: dat wij geschrokken waren van de ochtend. Dus Theo en ik gaven een terugkoppeling aan John. Collega Jorritsma; ik zal de achternaam gebruiken. Dus Weterings en ik gaven een terugkoppeling aan Jorritsma over wat we gezien hadden en dat deze methodiek ons niet robuust leek voor de toekomst. Toen hadden we ook de informatie gekregen van Kluytmans, die zich zorgen maakte over de situatie in Brabant. Die had toen het plan om een soort van steekproef te gaan houden onder het ziekenhuispersoneel. Dat was de ene groep. Dan wilde hij een referentiegroep hebben. Zijn voorstel was om een referentiegroep te hebben van ambtenaren en om die te laten onderzoeken. Toen hebben wij gezegd: dat gaan wij niet doen. Dat zou betekenen dat ambtenaren een soort bevoorrechte positie zouden hebben ten opzichte van anderen, want meer mensen wilden naar aanleiding van de situatie mogelijk gecheckt of getest worden. Toen hebben we aangegeven: wij denken dat de informatie vanuit de ziekenhuizen voldoende is voor ons om te kijken wat er dan moet gebeuren. Laten we snel bij elkaar komen om te kijken hoe de witte kolom hiermee omgaat, wat het betekent en of we voor de korte termijn niet een groter gezelschap bij elkaar moeten hebben. Dat zou 8 maart worden, bij het beroemde hotel in Uden.

De heer **Huidekooper**:

U noemt een referentiegroep. Wat zou die precies moeten doen?

De heer **Mikkers**:

Het idee was dat de besmettingen in Brabant iets anders waren – "atypisch", werd het toen genoemd; alleen wist men het niet te omschrijven – dan in de rest van Nederland. Kluytmans wilde weten of het alleen ging om de mensen die zich meldden bij de ziekenhuizen of dat de besmettingen al veel meer rondgingen in Nederland. Dat was de reden waarom hij een check wilde doen bij het ziekenhuispersoneel, dus waar mensen ermee in aanraking waren gekomen. Zijn beeld was dat een soort "teggengroep", een peergroup, of hoe

je dat omschrijft vanuit de wetenschap, bijvoorbeeld ambtenaren, getest kon worden om te kijken of zij ook besmet waren, ja of nee. Daarvan heb ik gezegd: dat gaan we niet doen; dat vinden we onethisch. Dus dat hebben we niet gedaan. Ik heb gezegd: laten we wel snel bij elkaar komen om te kijken wat we wel kunnen doen.

De heer **Huidekooper**:

U refereerde aan de heer Kluytmans. Die werd hier vanochtend verhoord. Daarin kwam ook aan bod dat hij op 4 maart een mail heeft gestuurd aan de heer Van Dissel, voorzitter van het Outbreak Management Team, waarin hij waarschuwde: het gaat hier niet goed en het wordt steeds duidelijker dat het virus ook bij geen klachten besmettelijk kan zijn. Was die informatie toen ook bij u bekend?

De heer **Mikkers**:

Nee. Op 6 maart kregen we de informatie over het atypische van Brabant en rondom wel of niet besmet zijn. Uw collega gaf net volgens mij aan dat er nog wel een discussie was tussen virologen over of je wel of niet besmettelijk was als je niet ziek was. Daar hebben we de eerste dagen ook wel mee geworsteld als voorzitters van de veiligheidsregio.

De heer **Huidekooper**:

Als ik u goed begrijp, was het niet bij u bekend dat het virus ook besmettelijk was bij geen klachten.

De heer **Mikkers**:

Nee.

De heer **Huidekooper**:

Wat was de informatie die de heer Kluytmans destijds met u deelde?

De heer **Mikkers**:

Even voor de helderheid: dat heeft hij via collega Weterings gedaan. Hij heeft daar aangegeven dat het hem verstandig leek om te kijken of we konden werken via een referentie. Hij heeft toen aangegeven dat het in Brabant atypisch was. Dat hebben we betrokken bij het overleg van die vrijdagmiddag, in het gezelschap dat ik u net beschreef.

De heer **Huidekooper**:

U was dus in dat gezelschap bijeen, met allerlei hoofdrolspelers in Noord-Brabant. Trok u ook landelijk aan de bel?

De heer **Mikkers**:

Op dat moment nog niet, nee.

De heer **Huidekooper**:

Waarom niet? Wat was de afweging die daaronder lag?

De heer **Mikkers**:

Omdat wij toen de afspraak hebben gemaakt dat het belangrijk was ... Toen hebben we het signaal afgegeven: Brabanders, als je ziek bent, blijf je thuis. Dat hebben we wel gedaan. We hebben dus wat oproepen gedaan. We hebben er daarna voor gekozen om een breder overleg te houden op zondag, met de zorg en met ons als voorzitters van de veiligheidsregio's.

De heer **Huidekooper**:

U had in die tijd ook geen contact met het OMT?

De heer **Mikkers**:

Nee.

De heer **Huidekooper**:

Hoe had u dan in dat overleg duidelijk welke handelingsperspectieven er waren? Hoe kwam u tot die informatie? Hoe vergaarde u die?

De heer **Mikkers**:

Dan kom ik terug op hoe de veiligheidsregio's georganiseerd zijn. Je hebt de directeur GHOR-GGD. Dat is je eerste adviseur vanuit de medische tak.

De heer **Huidekooper**:

Even voor de helderheid: de GHOR is de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio. Even voor de toelichting.

De heer **Mikkers**:

Ja, ja. En de directeur GHOR-GGD is bij ons één persoon. Dat is onze eerste adviseur. Het is haar taak om ervoor te zorgen dat zij de informatie inwint bij de landelijke partijen, de ziekenhuizen et cetera, om een soort perspectief of

plaatje te geven van wat de omstandigheden zijn, zodat we niet zelf op zoek hoeven te gaan naar wat er precies gebeurt. Dus zij zijn verantwoordelijk voor het bestuurlijke beeld.

De heer **Huidekooper**:

Dan heb ik tot slot nog twee vragen. U refereerde net aan de controlegroep, of de referentiegroep, zoals u dat noemde, en zei dat u op dat moment besloot om daar geen gebruik van te maken. Vindt u dat achteraf ook nog de juiste beslissing?

De heer **Mikkers**:

Ja, omdat het specifiek ging over een groep ambtenaren. Wij zouden dan van hen als medewerkers moeten aangeven dat ze getest zouden moeten worden. Dan zou de afweging zijn geweest: "Wat is de reden waarom we dat vragen en op welke manier gaan we dat doen? Is dat vrijwillig of verplicht? Wat is de beeldvorming die we in de samenleving gaan creëren als je dit gaat doen? Breng je ambtenaren in die rol niet in een onmogelijke positie?" Als je dus naar een referentiegroep wil, dan denk ik dat we er van tevoren over na moeten denken hoe we dat in Nederland willen organiseren, in plaats van zoals het voorgesteld was. Ik denk dat dat heel terecht en met een goede intentie door de heer Kluytmans is gebeurd, maar dat vonden wij bestuurlijk niet verantwoord.

De heer **Huidekooper**:

Wat zou u daarover mee willen geven aan de commissie? We zitten nu in de voorbereiding op – laten we hopen dat het niet gebeurt, maar mogelijk komt die – een nieuwe pandemie. Dit is dus ook het moment om dat denkwerk te doen. Ik ben benieuwd wat u onze commissie daarover wil meegeven.

De heer **Mikkers**:

Voor ons was dat een nieuwe omstandigheid. Dus mocht het zo zijn dat bij pandemieën ... Ik ben geen microbioloog, hè, maar mocht het van belang zijn om te toetsen, om een beter beeld te krijgen van hoe een besmetting of hoe een pandemie rondgaat, en dat je daar een referentie voor nodig hebt, dan lijkt het mij verstandig dat je dat van tevoren organiseert: wie vraag je daarvoor en op welke manier organiseer je dat? Dat zou moeten in plaats van dat je op een vrijdagnamiddag – in dit geval was dat echt zo – even besluit om ambtenaren van je gemeentes te laten testen.

De heer **Huidekooper**:

Welke vorm zou dat kunnen krijgen? Denkt u dan aan handboeken, draaiboeken? Dat kwam gister ook een aantal keren aan bod. Wat heeft u daarin gemist?

De heer **Mikkers**:

Ik laat het aan de deskundigen over hoe ze dat het beste kunnen doen. Ik vond het ... Laat ik het zo maar zeggen: wij vonden het toen best een aparte vraag, en een vraag die wij vanuit een bestuurlijk oogpunt wel negatief moesten beschouwen.

De heer **Huidekooper**:

Als ik u zo beluister, komt het wel over alsof u er behoorlijk alleen voor stond. U had in ieder geval binnen Noord-Brabant goede samenwerking. Net kwam ook aan bod dat de verschillen in urgentie tussen regio's nog heel groot waren. Heeft u dat ook zo ervaren?

De heer **Mikkers**:

Het ligt eraan welk moment u bedoelt. De eerste week ...

De heer **Huidekooper**:

De periode voor 8 maart, bedoel ik.

De heer **Mikkers**:

Voor 8 maart. De eerste week hebben we in het Brabantse inderdaad elkaar vooral opgezocht om te kijken hoe we dit zouden gaan doen. We zijn om dat op te pakken ook uitgegaan van – laat ik het dan zo maar noemen – de reguliere crisisstructuren die er zijn, dus een directeur veiligheidsregio, een directeur GGD et cetera. Ik denk dat wij inderdaad, gezien wat er landelijk allemaal gebeurd is en wat landelijk speelde, qua spiegeling wat scherper voor het voetlicht hadden mogen komen. Wij zijn die eerste dagen niet gebeld door een minister. Theo Weterings uit Tilburg is dat volgens mij wel vanwege de eerste besmetting. Maar voor de twee anderen geldt de situatie dat we niet gebeld zijn.

De heer **Huidekooper**:

U zegt "wat concreter voor het voetlicht hadden mogen komen". Kunt u dat wat concreter schetsen?

De heer **Mikkers**:

Kijk, op 8 maart hebben wij tijdens de bijeenkomst in Uden, in dat hotel, ook aangegeven dat het rondom corona eigenlijk chefsache moest worden, omdat de boodschap die nu uitgezonden werd, een redelijk vrijblijvende boodschap leek te zijn. We hebben toen zelfs geopperd dat de mp daar een rol in moest spelen. Ik heb toen zelfs genoemd dat de koning misschien een appel op ons als samenleving zou moeten doen om aan te geven hoe we hiermee om moeten gaan. Het was toch wel van belang ... Dit was geen gezondheidscrisis sec, maar dit was een echt een boodschap over hoe wij in Nederland met elkaar omgaan in de onzekere situatie van dat moment.

De heer **Huidekooper**:

Met "chefsache" bedoelt u dat de premier daar een rol in moet spelen?

De heer **Mikkers**:

Ja. Ik zeg altijd dat ik zelf ook nog de optie naar voren heb gebracht dat als de mp dat niet kan doen, de koning het misschien kan doen. Dat was om het volgende aan te geven, los van bestuurlijke structuren. Ik vond het van groot belang dat mensen zich aan de regels zouden houden en voorzichtig zouden zijn als ze ziek zouden zijn. Dat was ook de boodschap die ik 9 maart heb gebracht richting het kabinet.

De heer **Huidekooper**:

Dank u wel. Dat waren mijn vragen over dit onderwerp.

De heer **Mikkers**:

Alstublieft.

De **voorzitter**:

Collega Mutluer, nog aanvullingen?

Mevrouw **Mutluer**:

Ik heb geen aanvullingen. Ik wil straks met u ingaan op de befaamde 8 maart.

De heer **Mikkers**:

Helemaal goed.

De **voorzitter**:

Oké, dan gaan we meteen door naar het volgende onderwerp en dan geef ik collega Mutluer het woord.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik begrijp net dat u dus op 6 maart enorm bent geschrokken over dat bron- en contactonderzoek, omdat u zag dat die methodiek niet robuust was voor de toekomst. U komt met uw collega's bij elkaar. U heeft inmiddels ook Kluytmans gesproken. In dat weekend voor 8 maart vindt er een onderzoek plaats, naar ik heb begrepen "naar eventuele ongemerkte verspreiding die in Noord-Brabant mogelijk gaande is". Het zijn wat voorzichtige bewoordingen, maar die zijn wel gebruikt. U gaf net ook aan dat u op 8 maart in het hotel in Uden samenkwam met andere voorzitters van de veiligheidsregio's in Noord-Brabant om in overleg te treden. Bij dat overleg zijn ook de directeuren van de Brabantse ziekenhuizen aanwezig en het RIVM, het Rijksinstituut dat wetenschappelijke adviezen uitbrengt op het gebied van volksgezondheid en milieu. Kunt u ons meenemen in hoe dat overleg ging?

De heer **Mikkers**:

Ja. Wij zouden om 16.00 uur aansluiten als vertegenwoordigers namens de veiligheidsregio's. Daarvoor was er een overleg van de zorg, georganiseerd door het ROAZ, het Regionaal Overleg Acute Zorgketen. Dat zijn voornamelijk de ziekenhuizen. Bij dat eerdere overleg zaten ook de verpleeg- en verzorgingshuizen. Zij hadden een vooroverleg. Wij zouden om 16.00 uur aansluiten. Op het moment dat wij binnenkwamen, moesten de mensen van de verpleeg- en verzorgingshuizen de zaal verlaten. Toen bleven wij dus in gesprek met het bestuur van het ROAZ, de voorzitter en de vicevoorzitter, en de mensen van het RIVM. Een van de bestuurders van een vvt-instelling, een thuiszorginstelling, die ik ken, zei tegen mij terwijl hij naar buiten liep: "Jack, let er even op dat het dadelijk niet alleen over ziekenhuizen moet gaan, maar dat het ook over verpleeghuizen moet gaan." Die boodschap heb ik opgeslagen.

Mevrouw **Mutluer**:

Waarom zei hij dat tegen u?

De heer **Mikkers**:

Ik denk omdat hij zich er zorgen over maakte dat de maatregelen die

genomen zouden worden heel erg bepaald werden door het ziekenhuis of voor het ziekenhuis van belang waren, terwijl de situatie voor verpleeg- en verzorgingshuizen in de keten van zorg natuurlijk ook van belang was. Dat was de reden dat hij dat toen aangaf.

Mevrouw **Mutluer**:

Weet u ook waarom zij, de verpleeg- en verzorgingshuizen, niet bij dat overleg mochten aanschuiven?

De heer **Mikkers**:

Dat weet ik niet. Wij waren op bezoek bij het ROAZ. Ik heb niet bepaald wie daar toegang toe had. Dit is wat er gebeurde. Dit ben ik ook niet meer vergeten.

Mevrouw **Mutluer**:

U weet ook niet wie destijds heeft besloten ...

De heer **Mikkers**:

Nee, want ik zat niet ...

Mevrouw **Mutluer**:

... dat de verpleeg- en verzorgingshuizen niet bij dat overleg op 8 maart aanwezig mochten zijn?

De heer **Mikkers**:

Ze waren wel bij het eerste overleg, maar toen wij als voorzitters van de veiligheidsregio's aansloten, zaten ze er niet meer bij. Dat klopt. Het feit dat dat signaal werd afgegeven, was voor mij al wel een opletpuntje. Er is toen een presentatie gehouden door Van Dissel en Kluytmans, waarin "flatten the curve" – dat was de eerste keer dat we die boodschap hoorden – op een, wederom, beroemde flipover is getekend en wat dat betekende.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat stond daarop?

De heer **Mikkers**:

De grafiek waarop aangegeven wordt wat het voor de druk op de ziekenhuizen et cetera betekent als de besmettingen met deze snelheid toenemen.

Mevrouw **Mutluer**:

Die presentatie werd gegeven door de heer Van Dissel en de heer Kluytmans?

De heer **Mikkers**:

Ja. Nou ja, eigenlijk kwamen we erachter dat de situatie binnen een periode van vier of vijf dagen zo kon zijn dat, in het meest negatieve scenario dat toen geschetst werd, als je een motorongeluk zou krijgen – dat was het voorbeeld dat toen genoemd werd – er een kans was dat je niet meer in een Brabants ziekenhuis terecht zou kunnen.

Mevrouw **Mutluer**:

Kunt u dat nader toelichten?

De heer **Mikkers**:

Dat de druk op de zorg rondom de besmettingen en daarmee de druk op de zorg en de ziekenhuizen in Brabant dusdanig groot was dat iemand die acute hulp nodig had, geen plek meer had in het ziekenhuis.

Mevrouw **Mutluer**:

Hoe hebben jullie daarop gereageerd in het overleg?

De heer **Mikkers**:

Nou, voor ons was dit de eerste keer dat we de medische analyse kregen, zeg maar, en daarmee ook het logistieke traject dat daarachter hing. Wat zijn de consequenties, niet alleen van de besmettingen, maar wat betekent dat voor de zorginfrastructuur? U zult begrijpen: ik ben burgemeester van een gemeente; ik ben niet elke dag bezig met het aantal ziekenhuisbedden, met hoeveel er zijn. Op dat moment word je ermee geconfronteerd dat de houdbaarheid van je infrastructuur aan erosie onderhevig is. Daar schrik je wel van. Dat betekent dat je naar andere maatregelen moet gaan. Dat betekent dat we toen, omdat we op weg waren naar de nationale structuur, gezegd hebben: we gaan morgen naar Den Haag, naar het BAO – dat is het bestuurlijk afstemmingsoverleg rondom de zorg, dus met alle witte disciplines – om daarover te spreken. Ik zou daar namens de veiligheidsregio's naartoe gaan om het belang van Brabant en het belang van de situatie waarover we gehoord hadden te delen en om te kijken welke maatregelen wij het beste konden nemen.

Mevrouw **Mutluer**:

Voordat we naar 9 maart gaan: het is nogal wat als u aangeeft dat u zag dat de houdbaarheid van onze infrastructuur behoorlijk in het gedrang kwam. Ik paraphraseer u nu even. Heeft u toen niet al bepaalde maatregelen met elkaar besproken?

De heer **Mikkers**:

Nee, op dat moment hebben we geen maatregelen besproken. We hadden de maatregelen die we 's vrijdags al uitgezonden hadden: als je je ziek voelt, blijf je thuis en beperk je je contacten. Dat was zo'n beetje de vriendelijke boodschap. Maar we zagen toen wel, en daarom zei ik ook "chefsache" in die situatie, dat we een andere boodschap nodig hadden, met meer nadruk op het hele traject dan waar sprake van was op vrijdag. Dat was de reden waarom wij 's maandags naar Den Haag zijn afgereisd.

Mevrouw **Mutluer**:

Zegt u daarmee dat u zich als veiligheidsregio op dat moment niet volledig geëquipeerd voelde om de nodige maatregelen te treffen?

De heer **Mikkers**:

Omdat de aard van de maatregelen die we zouden moeten nemen, voor iedereen op dat moment nog onduidelijk was. Als we het hebben over "in de mist sturen": dit was echt in de mist sturen. Ik denk dat het van elke maatregel die toen tegen het licht was gehouden, onduidelijk was of we die wel konden uitvoeren en wat daarvan de consequenties waren et cetera. Het was dus meer een situatieschets die we die zondag kregen, maar het was wel duidelijk dat wij de komende uren weinig slaap zouden hebben en veel moesten overleggen en moesten kijken welke maatregelen wel nodig waren. We hebben gekeken naar de opdracht geven om na te gaan welke maatregelen, of welke aard van maatregelen je in dit geval zou kunnen nemen, zodat we, als we besluiten zouden nemen, dat op een afgewogen manier konden doen.

Mevrouw **Mutluer**:

Welke maatregelen zouden dat dan kunnen zijn?

De heer **Mikkers**:

Nou, we hebben dinsdag – anders ga ik te snel – een heel lijstje gekregen en

daar hebben we er een aantal van uitgezocht. Diegene die we op dat moment wisten, zijn bijna allemaal doorgevoerd.

Mevrouw **Mutluer**:

Dan gaan we inderdaad even naar 9 maart. Er was een overleg met het BAO, het bestuurlijke overleg, met andere voorzitters van de veiligheidsregio's in Noord-Brabant, inclusief het kabinet.

De heer **Mikkers**:

Niet helemaal. Het BAO was een overleg met allerlei vertegenwoordigers van zorgpartijen, dus de vertegenwoordiger namens de vvt-sector in Nederland, de vertegenwoordiger namens de ziekenhuizen in Nederland, de huisartsenzorg. Er zat een collega uit het Veiligheidsberaad bij, Antoin Scholten, de burgemeester van Venlo en de voorzitter van de Veiligheidsregio Limburg-Noord, die de portefeuillehouder is voor de witte kolom in het Veiligheidsberaad. Vanuit Brabant was ik uitgezonden, om daar namens ons drieën te vertellen wat er in Brabant aan de hand was en dat er zorgen waren.

Dat BAO was een groot overleg. Ik denk dat daar misschien wel 30 mensen aan die tafel zaten. Ik heb het gevoel gehad, laat ik het zo omschrijven, dat de urgentie daar wel werd gevoeld, maar het ging ook heel erg over de relaties onderling. Wat is de rol van de huisartsen? Wat is de rol van de thuiszorg? Et cetera. Op weg daarnaartoe ben ik gebeld door iemand van VWS, een van de directeuren, met de vraag of ik wilde aansluiten bij het ICCb, dat is het interdepartementaal overleg van hogere ambtenaren. Tien minuten later werd ik gebeld of ik na dat overleg ook nog wilde aansluiten bij het MCCb, dat zijn de bestuurlijke vertegenwoordigers, dus de ministers.

Mevrouw **Mutluer**:

Even terug naar 9 maart, dat eerste overleg.

De heer **Mikkers**:

Dat was 9 maart allemaal.

Mevrouw **Mutluer**:

Dat eerste overleg op 9 maart: was premier Rutte aanwezig bij dat eerste overleg?

De heer **Mikkers**:

Nee, bij het BAO was hij niet aanwezig.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat was nou eigenlijk de inzet van u, die u mee had gekregen vanuit uw andere collega's, om in te brengen in dat bestuurlijke overleg?

De heer **Mikkers**:

Dat wij in Brabant zware maatregelen zouden moeten gaan nemen, dat we daar steun voor wilden hebben aan de voorkant, dat het chefsache was en dat het duidelijk was dat de situatie noopte tot maatregelen die voor Nederland ongekend waren.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

In dat eerste overleg ... Er waren dus drie overleggen op die dag.

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

U had het bestuurlijke overleg zonder de premier.

De heer **Mikkers**:

Ja ...

Mevrouw **Mutluer**:

Daarna ...

De heer **Mikkers**:... maar met een van de directeuren van VWS die het voorzat.

Mevrouw **Mutluer**:

Daarna had u de interdepartementale commissie coronabestrijding.

De heer **Mikkers**:

Zo heette dat toen nog niet.

Mevrouw **Mutluer**:

Dat is dat ICCb waar u het net over had.

De heer **Mikkers**:

Ja, dat heette daarna ICCb, maar het was een soort overleg van verschillende hoge ambtenaren. Denk aan sg's en dg's die daar zaten. En daar heb ik verteld wat er in Brabant aan de hand was. Ik heb dat ook in het voornoemde overleg aangegeven. Daar is mij bijvoorbeeld door IenW, dat over de spoorweg ging, de vraag gesteld: je kunt de treinen in Brabant toch niet laten stoppen? Terwijl ik zei: als dit in Brabant heerst, zullen we tot stringente maatregelen moeten kunnen komen en dat betekent bijvoorbeeld geen vervoer meer. Dat vonden sommige ambtenaren toen onvoorstelbaar. Maar ja, dat onvoorstelbare werd wel voorstelbaar.

Mevrouw **Mutluer**:

Om dat even helder te krijgen: neem ons even mee in wat er in het eerste overleg, het tweede overleg ... We gaan het even stapsgewijs doen ...

De heer **Mikkers**:

Dat is goed.

Mevrouw **Mutluer**:

... om dat zo meteen toch goed te kunnen reconstrueren.

De heer **Mikkers**:

Ik doe mijn best.

Mevrouw **Mutluer**:

Het eerste overleg heeft u met meerdere partijen. Heeft u het toen bijvoorbeeld ook gehad over een bepaald gezamenlijk denkkader?

De heer **Mikkers**:

Nee. Ik was daar te gast en ik heb me daar ook te gast gevoeld. Ik zal maar eerlijk zeggen hoe het gevoel daar was. Het was een tafel met ongeveer 30 mensen die elkaar al meerdere keren gezien hadden vanuit de verschillende disciplines, zoals ik net aangaf. Dat geldt niet alleen voor overleggen, maar dat gaat ook over verantwoordelijkheden: wat zijn de verantwoordelijkheden van een huisarts, wat zijn de verantwoordelijkheden van de thuiszorg? Ik heb toen alleen kunnen duiden en een situatieschets kunnen geven van wat er in Brabant op dat moment aan de hand was, en wat mijn insteek in de volgende overleggen zou zijn, want terwijl ik bij dat overleg zat, kon ik al

vertellen dat ik naar die andere overleggen zou gaan. Dat is wat ik daar verteld heb. Daar zat geen – naar mij toe niet; ik heb dat niet zo gevoeld, laat ik het dan maar zo omschrijven – oplossend vermogen op dat punt.

Mevrouw **Mutluer**:

Vervolgens gaat u naar het volgende overleg.

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Daar krijgt u blijkbaar een telefoontje over. Klopt dat?

De heer **Mikkers**:

Ja, voor het BAO kreeg ik in de auto een telefoontje van een van de directeurs van VWS of ik na het BAO wilde aansluiten bij het overleg van de ambtelijke vertegenwoordiging en tien minuten later om ook bij de ministers aan te sluiten.

Mevrouw **Mutluer**:

Dan gaan we nu naar het tweede overleg.

De heer **Mikkers**:

Helemaal goed.

Mevrouw **Mutluer**:

Om het even te begrijpen. U komt daar aan en gaat zitten. Wat wordt uw inbreng?

De heer **Mikkers**:

Chefsache, de situatie dat we in Brabant naar stringente maatregelen moeten en dat ik steun wil voor stringente maatregelen, en dat wij de opdracht hadden gegeven om te kijken naar een soort afsprakenkader over welke maatregelen genomen zouden moeten worden in Brabant om de contacten tussen mensen onderling te minimaliseren. Dat was eigenlijk de insteek.

Mevrouw **Mutluer**:

Er zaten hoge ambtenaren in dat overleg.

De heer **Mikkers**:

Ja. Dan heb je het echt over dg- en sg-niveau, ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Hoe reageerden zij op uw, even in mijn bewoordingen, noodkreet?

De heer **Mikkers**:

Ik denk dat de ministeries die meer betrokken zijn bij de witte kolom, dus VWS en Langdurige Zorg, het helemaal snaptten. Ik gaf net al het voorbeeld van IenW: die zaten heel erg te kijken van "ja, maar we kunnen de treinen in Brabant niet laten stoppen", terwijl dat bijvoorbeeld wel een mogelijke oplossing zou zijn. Er werd vooral gekeken naar het belang van de ministeries sec in plaats van het collectieve belang. Als u het in die zin hebt over een denkkader: dat bestond toen nog niet.

Mevrouw **Mutluer**:

Wanneer kwam dat wel?

De heer **Mikkers**:

Ik denk pas richting 12 maart, maar dan ga ik alweer verder naar voren. Maar dat bestond nog niet op 9 maart. De urgentie werd nog niet bij iedereen gevoeld.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat vond u daarvan?

De heer **Mikkers**:

In dat tweede overleg vond ik dat teleurstellend.

Mevrouw **Mutluer**:

U mocht vervolgens aanschuiven bij het derde overleg.

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Het ministeriële. Wie zaten daarbij?

De heer **Mikkers**:

Pfoe. Ik denk dat er zeven, acht ministers bij zaten. Rutte was iets later, maar dan heb je het over een minuut. Ik zat vlak bij de ingang. Dat was de laatste hand die ik heb gegeven in de hele coronaperiode. Hij gaf een hand. Van Dissel heeft toen een toelichting gegeven. Toen kreeg ik het woord om een toelichting te geven op de situatie in Brabant en waar onze behoefte lag.

Mevrouw **Mutluer**:

Kunt u dat nader uitleggen?

De heer **Mikkers**:

De insteek van Van Dissel was toen onder andere: niezen in de elleboog, geen handen geven et cetera; u kent de beroemde persconferentie van 9 maart, waarin Rutte Van Dissel nog een hand gaf. Dat was die persconferentie. Het waren meer gedragslijnen. Ik heb in het gesprek aangegeven dat ik het van belang vond dat wij in Brabant de volgende dag tot wat stringentere besluiten zouden komen, gezien de situatie in Brabant, en dat ik ook de ruimte wilde hebben in de persconferentie van de mp, dat hij helder zou maken dat Brabant ook nog specifieke maatregelen zou nemen.

Mevrouw **Mutluer**:

Heeft u helder gemaakt wat u heeft aangetroffen bij de GGD op die ochtend daarvoor, op 6 maart?

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat gaf u daarover aan?

De heer **Mikkers**:

Nou, wat ik u net zelf hier ook heb aangegeven, dus dat wij zagen dat het bron- en contactonderzoek niet de oplossing zou zijn voor de toekomst, gezien de aantallen en het feit dat het bij de eerste patiënten heel helder was wat de contacten waren geweest, maar dat het naarmate de nummers hoger werden – want het zat op nummerniveau – steeds ingewikkelder werd, en daarnaast de informatie die we van Kluytmans hadden gekregen vanaf

vrijdagmiddag de 6de – want toen hadden wij die informatie – over het atypische in Brabant, en op 8 maart flatten the curve en wat die situatie betekende voor de druk op de zorg in de komende dagen, en dat dat noopte tot maatregelen in Brabant op de volgende dag, 10 maart.

Mevrouw **Mutluer**:

Er werd niet gesproken over evenementen? We weten dat het OMT op 8 maart in zijn advies nog altijd geen reden zag om evenementen af te gelasten.

De heer **Mikkers**:

Daar hebben we het niet over gehad. Tijdens de presentatie van Kluytmans en Van Dissel op 8 maart ging het niet zozeer over maatregelen maar voornamelijk over wat de situatie was.

Mevrouw **Mutluer**:

Op 10 maart kondigde u samen met andere voorzitters van de veiligheidsregio's van Noord-Brabant als eerste maatregelen voor Noord-Brabant af. Dat ging met name over het afgelasten van evenementen, zoals de paardensportevenementen ...

De heer **Mikkers**:

Hm-hm.

Mevrouw **Mutluer**:

... Indoor Brabant en een aantal voetbalwedstrijden. Nu willen wij graag weten hoe die maatregelen uiteindelijk voor Noord-Brabant tot stand kwamen.

De heer **Mikkers**:

Oké. 's Ochtends, van 8.30 uur tot 9.00 uur, hebben wij als drie voorzitters van de veiligheidsregio's eerst een overleg gehad met het bestuur van het ROAZ, het Regionaal Overleg Acute Zorgketen. Dat was met de vicevoorzitter en de voorzitter, de heer Berden namens het ziekenhuis in Tilburg en Olof Suttorp namens Amphia in Breda. Die hebben aangegeven wat op dat moment de medische situatie was in de ziekenhuizen.

Mevrouw **Mutluer**:

Was dat op basis van het onderzoek dat tussen 7 en 8 maart plaatsvond naar eventuele ongemerkte verspreiding die in Noord-Brabant mogelijk gaande was? Had u toen de resultaten?

De heer **Mikkers**:

Nee, niet helemaal. Ze hebben voornamelijk verteld wat het betekende voor de druk op de ziekenhuizen, dus: wat was de druk op de ziekenhuizen? Dat was voor ons de belangrijkste informatie op dat moment.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat was die druk op de ziekenhuizen?

De heer **Mikkers**:

Groot. Die was hoog. Dat noopte dus tot maatregelen die dag. De urgentie daarvan hebben zij beiden aangegeven. Toen zijn zij om 9.00 uur vertrokken en hebben wij overleg gehad met ons drieën. Daar zaten bij: de directeur van de GGD Brabant-Zuidoost, de directeur Veiligheidsregio Brabant-Noord en de communicatieadviseur, bestuursadviseur, van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant. Dus we waren met z'n zessen. We hebben toen snel het RIVM gebeld om te weten wat onder andere uit dat onderzoek gebleken was en of er nog adviezen waren vanuit het RIVM. Mevrouw Timen is toen gekomen naar Den Bosch en heeft ons uitleg gegeven over de situatie en ook over de cijfers.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat gaf ze daarover aan?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, contacten vermijden en grootschalige evenementen – wat "grootschalig" was, was een bestuurlijke afweging – voorkomen. Dat was het belangrijkste aspect. Dat waren ook de maatregelen die in het lijstje stonden dat door de veiligheidsregio's en GGD's was voorbereid. Die toelichting hebben we gehad. Toen hebben we aangegeven dat we besluiten gingen nemen. Toen hebben we 1.000 mensen als norm gepakt. Had het 500 kunnen zijn? Ja. Had het 1.500 kunnen zijn? Ook ja. Dat is dus zwaar subjectief, want meer wisten we op dat moment niet. Maar we vonden wel dat we een besluit moesten nemen. We hebben de term "sociale

onthouding", die wel past in de katholieke Brabantse sfeer, centraal gesteld. Daarmee probeerden we ervoor te zorgen dat mensen elkaar niet te veel gingen ontmoeten. Dat was de insteek. De insteek was toen, met de informatie van toen: als we dat vermijden, hebben we de kans op besmetting naar beneden gebracht en daarmee krijgen we de curve, die geflattened moest worden, misschien wat vlakker.

Mevrouw **Mutluer**:

In een documentaire heeft u aangegeven over 10 maart: en toen begon een ander spel, ...

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

... namelijk de maatregelen. Wat bedoelde u met "spel"?

De heer **Mikkers**:

Nou, met "spel" bedoelde ik niet iets leuks. Laat ik dat zo maar benoemen. We merkten dat het in die eerste dagen, rondom analyse, zorg en mensen die besmet raakten, in de samenleving vooral over die ander ging, dat het bijna een tweedimensionale ontvangst van de feiten was. Op het moment dat je maatregelen neemt die iedereen raken, word je er ook bij betrokken als je er zelf niet direct last van hebt. Dan is de vraag hoe serieus je het neemt dat iets niet kan doorgaan. Alle voetbalwedstrijden konden niet doorgaan. Grote evenementen, zoals de halfvastenoptocht in Oosterhout, een groot dancefestival in Best en inderdaad Indoor Brabant, konden niet doorgaan. Al die evenementen konden niet meer doorgaan. Daarmee heb je niet alleen de mensen geraakt die direct betrokken waren bij besmetting dan wel bij mensen die ziek waren, maar heb je een maatregel die voor de hele samenleving geldt. Daarmee had je een andere boodschap te vertellen dan aan mensen die bewust, bijvoorbeeld in de ziekenhuizen, al zagen wat er aan het gebeuren was.

Mevrouw **Mutluer**:

Is dat de reden waarom u eerder zei: dit is eigenlijk chefsache?

De heer **Mikkers**:

Nou, bij chefsache vond ik het meer van belang ... Het was niet alleen een gezondheids crisis. De acceptatie van tegen mensen zeggen dat je elkaar niet meer mag ontmoeten ... Dat doe je vanwege een gezondheids crisis. Maar als je tegen mensen moet vertellen dat sociale activiteiten niet meer door mogen gaan, vereist dat wel een soort bestuurlijke ruggengraat die wat scherper is en daarmee naar mijn mening ook chefsache is.

Mevrouw **Mutluer**:

Toch besloot Noord-Brabant om die maatregelen te treffen.

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Hoe kwam u aan de informatie om uiteindelijk ook de afgewogen besluiten te nemen?

De heer **Mikkers**:

"Afgewogen" klinkt als een kwaliteitskenmerk. Ik weet niet of dat het goede kwaliteitskenmerk is. We hebben een besluit genomen. Zo voelde het op dat moment ook. Ik heb weleens gezegd: ik weet niet of dat het beste besluit was, maar op dat moment was dat het minst slechte besluit dat we konden nemen. Het was wel een noodzakelijk besluit om de besmettingen zo veel mogelijk tegen te gaan en zo dicht mogelijk bij de route te zitten om uiteindelijk de druk op de ziekenhuizen te verlichten. Maar dat besluit heeft wel pijn gedaan. Ook toen we met z'n drieën ... Dat moment vergeet ik nooit meer. We stonden echt even met z'n drieën, dus zonder de adviseurs. Toen hebben we elkaar wel even aangekeken: dit moment gaan we nooit meer meemaken, en de last is zwaar, maar we gaan het wel samen doen.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat vond u zo pijnlijk?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, wat ik zei. Kijk, een besluit nemen om een gebied af te hekken vanwege een brand of om mensen te informeren dat ze hun ramen en deuren moeten sluiten, is toch van een ander kaliber dan dat mensen elkaar

niet meer mogen ontmoeten of dat georganiseerde activiteiten waar mensen met volle passie aan gewerkt hadden ... In mijn gedachte speelde dit toen heel sterk: we hadden een tafel bij Indoor Brabant. Daar hebben we altijd mensen die in de laatste fase van hun leven zitten, vooral kinderen, die we nog een keer een mooie dag willen bezorgen bij Indoor Brabant. Ik wist dat we die tafel niet aan dat meisje konden geven. Dat tikt wel zwaar aan.

Mevrouw **Mutluer**:

Toen jullie die besluiten namen, sprak u hier dan bijvoorbeeld over met de heer Van Dissel van het Outbreak Management Team?

De heer **Mikkers**:

We hebben met mevrouw Timen gesproken, want mevrouw Timen was bij ons in Den Bosch.

Mevrouw **Mutluer**:

En zij is?

De heer **Mikkers**:

Zij was plaatsvervanger bij het RIVM. We hadden Van Dissel gevraagd, maar mevrouw Timen kwam. Ja, dat zal te maken hebben met hun agenda. Mevrouw Timen kwam. Daar hebben we een goed gesprek mee gehad. Zij heeft natuurlijk uitgelegd wat de situatie was. Dat heeft ze op een zeer goede manier gedaan. We hadden er vertrouwen in dat we op dat punt een belangrijk besluit namen. U zei zelf: afgewogen. Dat weet ik niet. Het voelde toen als het minst slechte besluit, maar het was wel een heel pijnlijk besluit.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik begrijp dat u niet direct contact had met de heer Van Dissel van het Outbreak Management Team ...

De heer **Mikkers**:

Nee.

Mevrouw **Mutluer**:

... maar wel een gesprek had met het RIVM, dat jullie wat adviezen gaf.

De heer **Mikkers**:

Ja, ook op basis van de informatie die we hadden gekregen op zondag 8

maart in Uden, want dat was natuurlijk al de eerste informatie. En ik heb meneer Van Dissel niet gezien als "is hij van het OMT of van het RIVM"? Ik heb meneer Van Dissel gezien. Ik heb niet gevraagd met welk jasje hij daar zat op welk moment. Dus ik heb meneer Van Dissel gezien. Hij heeft toen samen met Kluytmans uitleg gegeven over "flatten the curve".

Mevrouw **Mutluer**:

Ik begrijp dat u wat pijnlijke maatregelen moest treffen in Noord-Brabant. Heeft u in die tijd ook contact gehad met leden van het kabinet?

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Wie waren dat?

De heer **Mikkers**:

We hadden de taken verdeeld, dus Jorritsma heeft gebeld met de mp, met Rutte, om aan hem aan te geven welk besluit genomen was. We hebben de taken verdeeld. De ene was bezig met de KNVB, de andere met evenementen, de andere met de burgemeesters. We hebben de commissaris natuurlijk geïnformeerd. Dus we hebben een aantal maatregelen genomen. Dat hebben we gedaan tussen 15.00 en 16.00. Om 16.00 uur hebben we met z'n drieën de beroemde persconferentie gehouden.

Mevrouw **Mutluer**:

Had u ook contact met de minister van Volksgezondheid destijds?

De heer **Mikkers**:

Nee.

Mevrouw **Mutluer**:

Waarom niet?

De heer **Mikkers**:

Nou, het lijntje was op maandag al gelegd met Rutte. We hadden Rutte ook gevraagd om het chefsache te maken, dus we vonden dat het besluit niet alleen een volksgezondheidskwestie was. We vonden dat het besluit zo ver ingreep dat de voorzitter van het kabinet hiervan op de hoogte moest zijn.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Mutluer**:

Had u het gevoel dat de urgentie van de situatie in Noord-Brabant werd onderkend door het kabinet?

De heer **Mikkers**:

Op dat moment zeker. We voelden tijdens het telefoontje met John Jorritsma alle drie, denk ik, wel de steun van de minister-president.

Mevrouw **Mutluer**:

Hoe uitte zich dat?

De heer **Mikkers**:

...

Mevrouw **Mutluer**:

Laat ik het anders zeggen: waar bleek die steun uit?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, het klinkt misschien raar voor bestuurders, maar soms hebben we dat ook nodig. Dat bleek uit hoe menselijk Rutte reageerde op dat telefoontje van Jorritsma richting ons. Hij reageerde niet met "dit is afgewogen, klaar" en "er is een check gegeven", want er werd vooral aangegeven: "Goh, een lastig besluit. Knap dat jullie dit besluit willen nemen. We staan er volledig achter. Hebben jullie hulp nodig? Dit zijn de hulpbronnen die er aangegeven worden." We voelden dus echt steun.

Mevrouw **Mutluer**:

Zegt u daarmee dat u voldoende rugdekking had?

De heer **Mikkers**:

Dat voelde zo wel, ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Had u ook het gevoel dat u voldoende vrijheid had als burgemeester of als burgemeesters om zelf maatregelen te treffen in verhouding met het Outbreak Management Team of het Rijk?

De heer **Mikkers**:

Ja, we hadden die ochtend informatie ingewonnen bij het RIVM over de

omstandigheden. Het lijstje met maatregelen was al een beetje klaar of werd als suggestie meegegeven door onze diensten. Op dinsdag hebben we rond de middag uiteindelijk het besluit genomen.

Mevrouw **Mutluer**:

Dat besluit resulteerde uiteindelijk in een persconferentie. Tijdens die persconferentie heeft u dus ook aangekondigd dat grote evenementen met meer dan 1.000 personen verboden werden. Er wordt ook aangeraden om thuis te blijven bij klachten et cetera. U gaf net aan over het verbieden van evenementen met 1.000 personen dat het er ook 750 hadden kunnen zijn. Het was dus vrij arbitrair. Toch ben ik heel erg benieuwd of u kunt uitleggen hoe u uiteindelijk tot die 1.000 mensen bent gekomen.

De heer **Mikkers**:

Daar zit niet echt een rationele beleving achter. We hebben een inventarisatie laten maken van welke evenementen er ongeveer speelden en wat het betekende. Waar onze zorg in zat ...

Mevrouw **Mutluer**:

"Die inventarisatie." Even voor alle begrip: gebeurde dat binnen de ...

De heer **Mikkers**:

... de veiligheidsregio's. Er werd een inventarisatie gemaakt van de evenementen die plaats zouden vinden en van de grootschalige evenementen die er plaats zouden vinden. Dus we hadden een lijstje daarvan. Op het moment dat we naar minder dan 1.000 zouden zijn gegaan, zouden we bijvoorbeeld ook richting theaters zijn gaan acteren, want daar zitten al gauw iets minder dan 1.000 mensen. Dus 750 zou betekenen dat je bepaalde theaterzalen en bioscopen al zou moeten gaan sluiten. Dat was de afweging om te zeggen: met 1.000 zitten we veilig qua sociaal-maatschappelijke evenementen of festijnen. En met 1.000 zijn het meer de grootschalige. Toen was dat dus betaald voetbal en de voorbeelden die genoemd zijn.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik begrijp uit de persconferentie dat de maatregelen golden voor zeven dagen, zeven dagen van sociale onthouding. U had het er net ook over.

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat was uw inschatting? "Na zeven dagen gaan we opnieuw kijken naar de situatie en dan zien we verder"?

De heer **Mikkers**:

Nee, wij hadden het idee dat dit een eerste set maatregelen was en dat we die sowieso zouden moeten nemen. Het was een soort oproep richting de samenleving om dit te gaan doen.

Wat dat zou gaan betekenen voor de komende dagen, was nog onduidelijk. We wisten dat we ... Ja, toen was het echt 24/7 op en weinig slapen. We hebben toen dus veel overleg gehad. We hebben ons veel laten informeren over wat er speelde. Uiteindelijk heeft dat ook geleid tot de situatie dat wij rond de 11de de allereerste beweging kregen dat de beelden ... En we wisten natuurlijk dat het niet meteen allemaal opgelost was. De druk op de ziekenhuizen, zoals die geprognosticeerd was ... De zondag in Uden: daar gingen we bijna tegen het negatieve scenario aan zitten. Dus dat code rood echt nog maar een kwestie van uren was in plaats van van weken. Toen het kabinet de maatregelen wilde nemen op 12 maart, hebben wij voorafgaande daaraan met het kabinet contact gehad. "Willen jullie weer in de persconferentie zeggen dat de kans dat Brabant nog aparte maatregelen aanvullend gaat nemen, groot is?" En dat is ook gebeurd.

Mevrouw **Mutluer**:

Daar gaan we straks ...

De heer **Mikkers**:

Dat is goed.

Mevrouw **Mutluer**:

... wat verdieperder op in. Nog even terug. Tijdens de persconferentie van de 10de besluiten jullie om horeca en winkels open te laten. Wat was daar de reden voor?

De heer **Mikkers**:

Dat was voornamelijk dat grote besmettingshaarden een risicovolle factor waren. Dat was wat we vanuit het RIVM te horen kregen. Intermenselijk contact in de zin van "als mensen ziek zijn, is het gevaar wat groter" ... Er is toen in het gesprek niet gesproken over: we moeten het hele sociale leven stilleggen, bijvoorbeeld winkels, theaters et cetera. Dat is ook de reden geweest waarom we ongeveer uit zijn gekomen op die 1.000.

Mevrouw **Mutluer**:

Hield u er wel rekening mee dat dat op enig moment zou moeten gebeuren?

De heer **Mikkers**:

We hebben toen met alles rekening gehouden, onder andere met scholen, universiteiten en alles wat daarmee samenhangt. Die hebben we wel overwogen, ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Heeft u – dat is toch wel een belangrijke vraag, denk ik – zich wel voldoende in staat gevoeld om samen met de andere burgemeesters een inschatting te maken van de maatregelen die op dat moment nodig waren?

De heer **Mikkers**:

Op basis van de feiten die we wisten, hadden we alle deskundigen ... We hebben het RIVM natuurlijk niet voor niks voor dat overleg uitgenodigd. We hebben de ziekenhuisdirecteuren uitgenodigd om te vertellen wat er in Brabant aan de hand was qua druk op de ziekenhuizen. We hebben dus ons best gedaan om ons zo goed mogelijk te laten informeren, ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik laat het hierbij voor nu.

De **voorzitter**:

Dank. Heeft collega Huidekooper nog aanvullingen op dit onderwerp?

De heer **Huidekooper**:

Ja, dank, voorzitter. Ik zou nog een paar zaken willen ophelderen rondom die 9de maart, de dag dat u naar Den Haag trekt. We zien in het onderzoek, zoals u net ook vertelt, dat er op dat moment meerdere signalen zijn dat het

in Brabant in ieder geval de komende tijd weleens uit de hand kan gaan lopen of dat het in ieder geval groter was dan op dat moment in Den Haag werd gevoeld. U formuleerde de woorden van uw boodschap net wat bestuurlijk. U zei "andere boodschap" en "we hebben een concreter traject nodig". Kunt u eens schetsen hoe indringend u die boodschap daar heeft overgebracht?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, ik probeerde het gevoel aan te geven dat ik op die zondagmiddag had over wat wij zagen rondom de druk en wat dat betekende voor de logistiek en voor de druk op de ziekenhuizen. Ik probeerde aan te geven wat dat zou betekenen voor een provincie met de grootte van Noord-Brabant: 2,5 miljoen inwoners. We wisten niet zeker of er plaats was in het ziekenhuis als er een incident zou gebeuren. Dat was een danig onzekere factor, terwijl je op dat moment vanwege de acute ondersteuning voor zo iemand ... Je wilt dat iemand die een ongeluk krijgt meteen in een ziekenhuis geholpen wordt. Als je dat niet meer kunt garanderen, heb je wel een probleem. Ik heb geprobeerd dat zo menselijk mogelijk uit te leggen.

De heer **Huidekooper**:

Is dat ook zo gevoeld door die zeven, acht ministers, meen ik dat u zei, die in die MCCb zaten? Wat waren hun reacties?

De heer **Mikkers**:

Ze schrokken van het verhaal en ik denk dat ze nog meer schrokken van de consequenties. Het feit dat het zo is, is één, maar dat betekent dus dat je naar een maatregelenpakket moet gaan dat ingrijpt in het maatschappelijke leven om uiteindelijk de zorg haar werk te kunnen laten doen. Ik denk dat dat bij iedereen hopelijk een soort besef creëerde. Ik kan niet in de hoofden van mensen kijken, maar ik hoop dat dat wel het besef heeft gecreëerd dat we tot hele rigoureuze maatregelen zouden komen. De vragen die mij tijdens dat overleg gesteld zijn – het zijn er niet heel veel geweest; ik denk een vraag of vijf, zes – weerspiegelden wel die urgentie.

De heer **Huidekooper**:

Wat dacht u toen u Den Haag weer uit reed? Vond u dat het voldoende was gelukt om dat urgentiebesef aan het kabinet en de hoge ambtenaren over te brengen?

De heer **Mikkers**:

Ik was heel tevreden dat Rutte zelf de persconferentie heeft gedaan – dat was de eerste keer – en dat daarmee de chefsache in ieder geval onderstreept was. Ik voelde me gesterkt door de ministeries in het ministeriële overleg over dat Brabant besluiten moest nemen die ook consequenties zouden hebben voor de diverse vakministeries. Wat ik al tegen uw collega zei ... Die verwoordde het als "het spel gaat beginnen". Ja, er gaat een ander spel beginnen op het moment dat je dat soort besluiten gaat nemen. Ik ging dus niet met een opgelucht gevoel of zo ... Ik ging met een zware last terug naar Brabant, omdat ik wist dat we de volgende dag tot een set zware besluiten zouden moeten komen.

De heer **Huidekooper**:

U noemde dat u ook een informatiedoel had. U kwam dus wat brengen, namelijk een uitleg over de situatie waar u in Noord-Brabant mee te maken had. U noemde ook al een aantal keer dat u op punten steun zocht van het kabinet. Het is mij nog niet helemaal helder welke concrete punten dat waren. Wat vroeg u van het kabinet?

De heer **Mikkers**:

Eigenlijk niet zo veel, ruimte om te beslissen. Ik denk dat dat het belangrijkste is. Dus ga niet over de schouder meekijken en regel niet vanuit Den Haag wat wij moeten besluiten op basis van de informatie die wij op dat moment hebben over Brabant, waarbij allerlei deelbelangen misschien ook nog een rol gaan spelen. Maar geef ons de ruimte om tot een set van maatregelen te komen waarvan wij denken dat die noodzakelijk zijn voor Brabant, op basis van de adviseurs en op basis van de informatie die we op dat moment hadden.

De heer **Huidekooper**:

En die toezegging heeft u gekregen?

De heer **Mikkers**:

Ja.

De heer **Huidekooper**:

Tot slot nog op dit punt. Wij hadden hier afgelopen vrijdag oud-minister Bruno Bruins te gast. In zijn verhoor gaf hij aan dat hij veel bezig was met

informatie verzamelen. We zien dat u eigenlijk al, eerder dan het kabinet, bezig was met maatregelen treffen. Bent u van mening dat de besluiten landelijk te lang uitbleven, gezien de informatie die u al had uit Noord-Brabant?

De heer **Mikkers**:

Dat kan ik niet beoordelen. Wat ik kan beoordelen, is dat de situatie in Brabant noopte tot besluiten, gezien de presentatie die wij gehad hadden op die zondagmiddag. Wij konden dus niet meer wachten met het nemen van besluiten. Wij voelden ons ook vrij om die besluiten te nemen, vanuit onze rol, maar zeker ook vanuit onze verantwoordelijkheid.

De heer **Huidekooper**:

Dank u wel. Tot zover mijn vragen.

De **voorzitter**:

Meneer Mikkers, eerder in het verhoor, in antwoord op mijn collega, gaf u aan dat er een lijstje van maatregelen kwam die u bijna een-op-een overnam. Van wie kwam dat lijstje van maatregelen?

De heer **Mikkers**:

Op basis van het gesprek dat wij die zondag hadden, hebben wij richting de veiligheidsregio en de GGD'en aangegeven dat wij wilden kijken wat mogelijke scenario's en voorstellen zouden zijn. Er is een soort – ik noem het maar even een "lijstje" – voorstelletje gemaakt waarin een aantal van die punten zijn genoemd. Die hebben wij successievelijk doorgenomen. Daaruit kwamen vooral de grote evenementen en de oproep, het appel, aan mensen om op een bepaalde manier te handelen. Het begrip "sociale onthouding" stond niet op het lijstje, maar is ontstaan tijdens het gesprek.

De **voorzitter**:

Kan ik daaruit opmaken dat die eerste Brabantse maatregelen vanuit uw adviseurs kwamen, in samenwerking met het RIVM?

De heer **Mikkers**:

Het RIVM heeft voornamelijk geduid. Wij hebben getoetst bij het RIVM of het maatregelenpakket dat we toen wilden nemen ... We hebben met mevrouw Timen wel gesproken over welke beelden we hadden en wat de aard was van

de maatregelen die we wilden treffen. Daar hebben we met haar over gespard.

De **voorzitter**:

En die "bijna" een-op-een ... Welke dan niet?

De heer **Mikkers**:

Dat kan ik me zo niet herinneren. Ik weet niet precies welke maatregelen niet. Ik denk dat het 99% was van het lijstje, maar er stonden geen 100 dingen op, dus ik weet niet precies wat het is.

De **voorzitter**:

Oké. Dan gaan we naar het volgende onderwerp en geef ik mijn collega graag het woord.

De heer **Huidekooper**:

Hartelijk dank, voorzitter. Collega De Kort refereerde er al aan: op 12 maart is het zover, de persconferentie waarop de landelijke maatregelen worden afgekondigd. Ik noem nog even ter herinnering: dan gaat het advies in om thuis te blijven bij klachten, om thuis te werken en om evenementen af te gelasten. Was u betrokken bij die landelijke maatregelen?

De heer **Mikkers**:

Ikzelf niet. Theo Weterings heeft contact gehad met het kabinet, voorafgaande aan de set van maatregelen. Naar aanleiding van het lijstje dat toen genoemd werd, hebben wij aangegeven dat de kans zou bestaan dat Brabant nog extra maatregelen zou willen nemen.

De heer **Huidekooper**:

Dus u beschouwde die maatregelen als afgestemd?

De heer **Mikkers**:

Ja, voor mijzelf wel, ja.

De heer **Huidekooper**:

Ja. Uw collega sprak daarover. Met wie was dat precies?

De heer **Mikkers**:

Ehm, dat weet ik niet. Dat weet ik niet. Hij heeft wel met een lid van het

kabinet gesproken. Of dat de minister-president was of de minister van Volksgezondheid, weet ik niet.

De heer **Huidekooper**:

U had natuurlijk op dat moment praktijkervaring met maatregelen nemen. Was het kabinet geïnteresseerd in die ervaringen, in hoe ze uitpakten?

De heer **Mikkers**:

Dan moet u bedenken dat dit een ervaring van twee dagen was, waarvan we de consequenties nog niet kenden. Ik heb het ooit omschreven als een beetje de honeymoonfase, om het maar zo te noemen, van corona. Dus de beslissingen die we op dat moment namen, werden ook door bijna iedereen geaccepteerd. Er was weinig weerstand tegen het pakket dat wij hadden. Er was wel teleurstelling, of zorg. Maar het was niet zo dat er een hele protestdemonstratie was tegen de set van maatregelen. En we hebben het over twee dagen, hè. Op 10 maart was de communicatie hierover. Op 12 maart kwam het uitgebreide pakket van het kabinet.

De heer **Huidekooper**:

Wat vond u ervan dat Noord-Brabant daarin uiteindelijk een model was voor landelijke maatregelen? Was u daar trots op? Vond u dat een hele verantwoordelijkheid? Kunt u ons daarin meenemen?

De heer **Mikkers**:

Op dat moment ben je niet bezig met dat soort begrippen. Op dat moment ben je alleen maar bezig met ervoor te zorgen dat de zorg weer kan draaien en dat de samenleving kan draaien. Dat was de grootste zorg op dat moment.

De heer **Huidekooper**:

Wat vond u er toen van dat er ook landelijke maatregelen kwamen en dat er niet werd gekozen voor de regionale aanpak die tot dusver ...

De heer **Mikkers**:

Nou, van groot belang, omdat het die dagen – dan hebben we het over 12 en 13 maart – al code rood was in het Brabantse. Dat betekende dat wij met patiënten aan het rondrijden waren met ambulances, om ze ergens kwijt te kunnen in een ziekenhuis. De druk op de ziekenhuizen in Brabant was dus al

dusdanig groot dat we de rest van Nederland nodig hadden. We hadden niet het idee – laat ik het maar omschrijven vanuit Brabants perspectief – dat heel Nederland al in de hulpstand stond.

De heer **Huidekooper**:

U bent op dat moment ook alweer bezig met het voorbereiden van nieuwe maatregelen.

De heer **Mikkers**:

Ja.

De heer **Huidekooper**:

Die wilde u samen met uw collega's op 15 maart gaan aankondigen. Om wat voor maatregelen ging dat?

De heer **Mikkers**:

Wat wij zagen, was dat de maatregelen die het kabinet had genomen, niet compleet waren. Dat ging over een aantal faciliteiten. Denk aan zwembaden, sportscholen et cetera, waar heel veel gezweet wordt. Een tweede was dat wij zagen dat er in de horeca op vrijdag en zaterdag een heel aparte atmosfeer begon te hangen. Mensen gingen buiten staan. Dus de boodschap van "vermijd sociale contacten" werd juist door het gedrag van mensen niet helemaal geaccepteerd. Dat betekende dat wij veel problemen hadden in de horeca op vrijdag en zaterdag met mensen die zich niet aan de regels wilden houden. Hiermee gaf je horecaexploitanten een onmogelijke opdracht. Daarom vonden wij dat er die zondag meteen maatregelen genomen moesten worden, ook voor zondagavond al, en dat die meteen in moesten gaan. 's Ochtends zaten wij vanaf 11.00 uur bij elkaar in de brandweerkazerne van Tilburg. De insteek was dat we om 14.00 uur een persconferentie zouden hebben over een aanvullende set van maatregelen. Dat hadden we ook afgesproken met de lokale pers, of de regionale pers.

De heer **Huidekooper**:

Maar dan gebeurt er iets opmerkelijks. Dan is het kabinet ook bezig om maatregelen voor te bereiden. Ze nemen ook contact met u op.

De heer **Mikkers**:

Ja.

De heer **Huidekooper**:
Hoe verliep dat?

De heer **Mikkers**:

Dat contact verliep als volgt. Er lag een telefoon met Rutte aan de lijn, die aangaf dat zij op dat moment als kabinet in het Catshuis zaten om maatregelen te nemen, onder andere ook over het onderwijs. Wij hadden het natuurlijk lastig om daar een besluit over te nemen, als veiligheidsregio's. Toen hebben wij aangegeven dat het voor ons van belang was dat die maatregelen zo snel mogelijk bekend zouden worden. Toen heeft het kabinet ons verzocht om de persconferentie van 14.00 uur niet door te laten gaan en heeft het aangegeven dat er een landelijk pakket afgegeven zou worden. Zij hebben toen wel aangegeven dat zij graag ons lijstje van maatregelen zouden ontvangen, zodat dat ook als basis kon dienen voor het landelijke pakket.

De heer **Huidekooper**:

U had toen al maatregelen uitgezocht die u bekend zou maken.

De heer **Mikkers**:

Ja.

De heer **Huidekooper**:

U noemde dat een lijstje. Hoe kreeg u de input daarvoor?

De heer **Mikkers**:

Wederom via zowel de veiligheidsregio als via de GGD. Het ging om een aantal maatregelen: de zwembaden, de sauna's, de sportscholen en de seksclubs. Dat waren de belangrijkste maatregelen die we wilden nemen. Het kabinet had de evenementen boven de 100 al aangegeven. Dat was dus onderdeel van dat pakket.

De heer **Huidekooper**:

Heeft u toen alle maatregelen overgenomen die werden geadviseerd?

De heer **Mikkers**:

Ja.

De heer **Huidekooper**:

Of heeft u er ook wat laten liggen?

De heer **Mikkers**:

Nee, we hebben er toen geen laten liggen. Wat we hoorden over de druk op de zorg, de stress en de druk die daar ontstond, ook voor het zorgpersoneel, noopte ons om tot stringente maatregelen te komen.

De heer **Huidekooper**:

Die maatregelen hadden natuurlijk ook bijkomende effecten, negatieve effecten, voor ondernemers en voor de mentale gezondheid, en natuurlijk ook qua beperking van de grondrechten. Het lijkt me nogal wat om als burgemeester zo'n afweging te moeten maken. Hoe deed u dat?

De heer **Mikkers**:

Nou, op dat moment ben je vooral bezig met zorgen dat die samenleving zo snel mogelijk gaat draaien en om het effect van de besmettingen zo snel mogelijk dicht te leggen. We hadden het over een gezondheids crisis waarvan wij dachten dat die een korte tijd zou duren. Wij wisten toen nog niet dat het twee jaar later nog steeds zou spelen. Dus met de informatie van toen hebben wij dat besluit genomen. Dat lijstje is toen naar het kabinet gegaan. Daar is toen nog, ik denk, twee keer over gebeld. Wij hebben zelf nog een keer gebeld met: luister, het moet opschieten, want anders hebben wij een probleem met de horeca in de steden en in de dorpen. Uiteindelijk is die persconferentie er rond 17.30 uur, denk ik, geweest. Dus voor 18.00 uur, gelukkig.

De heer **Huidekooper**:

Wat had u besproken in die telefoontjes waar u net aan refereerde?

De heer **Mikkers**:

Nou, het eerste telefoontje was voornamelijk van: kunnen jullie de persconferentie uitstellen, dan wel, als wij jullie hele lijst overnemen als kabinet, kunnen we dan naar één boodschap? Dat leek ons ook het beste, dus dat was prima. Voor ons lag er wel de druk op dat dat snel zou gebeuren. Wij hoorden in het tweede telefoontje dat de druk voornamelijk zat op de discussie rondom het onderwijs: wel of niet open; we hoorden ook dat dat ook het grootste debatstuk was en dat de andere punten wel

meegenomen waren. Daarvan hebben wij aangegeven: als het dan noodzakelijk is om een knip te maken tussen een besluit over het onderwijs en die andere besluiten, is het ons wel een lief ding waard dat de besluiten over de andere zaken snel worden genomen. Uiteindelijk kregen we rond, ik denk iets voor, vijven te horen dat de hele lijst overgenomen zou worden en dat de persconferentie gepland zou worden.

De heer **Huidekooper**:

Wat vond u daarvan op dat moment?

De heer **Mikkers**:

Waarvan?

De heer **Huidekooper**:

Het feit dat het kabinet u vroeg om die persconferentie uit te stellen, zodat zij landelijke maatregelen konden treffen?

De heer **Mikkers**:

Dat begreep ik heel goed. Dat begreep ik heel goed. Het klinkt een beetje raar in die situatie, maar het gaf ook een soort geruststelling.

De heer **Huidekooper**:

Een geruststelling, wat bedoelt u daarmee?

De heer **Mikkers**:

Nou, in de zin dat de voorgenomen besluiten die wij wilden nemen in ieder geval overgenomen zouden worden door het kabinet, dat er daarmee erkenning voor kwam dat we mogelijk goede besluiten zouden nemen – of de minst slechte, afhankelijk van hoe je het bekijkt – maar ook dat bij een ziekte, en zeker bij een pandemie, niet een grens van een provincie leidend is, maar dat we eigenlijk kijken naar het landelijk belang en de bv Nederland; en het is, denk ik, wel van belang om dat te toetsen. Wij waren het er met z'n drieën dus snel over eens – en dat geldt eigenlijk voor die hele periode – dat dit wel een goede aanpak zou zijn, mits het kabinet voor het 18.00 uurmoment zou communiceren, want dat was voor ons wel van belang.

De heer **Huidekooper**:

Wat betekende dat voor uw eigen rol? U was tot die tijd natuurlijk heel intensief in overleg met uw collega's, de andere voorzitters van de veiligheidsregio's in Noord-Brabant. Hoe veranderde dat?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, de verandering kwam ... In materiële zin hebben we nog steeds een aantal maanden met noodverordeningen moeten werken, die vastgesteld zouden worden door de veiligheidsregiovoorzitters, maar in die zin hadden we wel het idee dat we nu samen opliepen en niet alleen met het belijden van woorden en met steun, maar zodanig dat het maatregelenpakket dat voor Brabant gold voor heel Nederland zou gaan gelden en daar waren we wel positief over.

De heer **Huidekooper**:

Viel daarmee ook een last van uw schouders?

De heer **Mikkers**:

Nee, dat kun je niet zeggen, want vanwege de stress op dat moment rondom de situatie in Nederland, en zeker ook in Brabant, en wetende dat er sterfgevallen waren – en die sterfgevallen liepen op – en dat er nog steeds code rood was in de ziekenhuizen, kun je niet spreken van een last die van je schouders afvalt.

De heer **Huidekooper**:

Werd er in Den Bosch door de inwoners van uw gemeente gereageerd op de landelijke maatregelen? Ze hadden tot die tijd natuurlijk eigen voorschriften. Die werden landelijk. Hoe waren de reacties daarop lokaal?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, ik denk wat ik net omschreef: het waren eigenlijk de honeymoonweken rondom coronamaatregelen, dus het werd voor een groot gedeelte geaccepteerd. Wat mij verbaasde en waar ik ook eerder ... Bij ons stonden de coffeeshops niet op het lijstje. Dat stond wel op het lijstje van het kabinet. Daar stond de grootste file: bij de coffeeshops in de stad. Ik geloof dat daar een paar honderd man voor de voordeur stond. Dat was een verbazingwekkend element om te zien en daarmee moesten ze ook langer openblijven, want anders kregen we het gewoon niet weggeregeld en dan

hadden we mogelijk een openbareordeprobleem gehad. Maar ik heb die eerste dagen niet het gevoel gehad dat de maatregelen ter discussie stonden.

De heer **Huidekooper**:

Dank u wel. Dat waren mijn vragen in dit blok.

De heer **Mikkers**:

Alsjeblieft.

De **voorzitter**:

Heeft collega Mutluer op dit onderwerp nog aanvullingen?

Mevrouw **Mutluer**:

Ik heb een vraag over de landelijke maatregelen die uiteindelijk werden getroffen op zondag 15 maart: sluiting van scholen, kinderopvang, horeca en sportscholen op basis van het lijstje dat jullie hadden aangeleverd vanuit Noord-Brabant en veiligheidsregio's. Hoar ik daarmee goed dat zonder de stevige druk die jullie hebben opgevoerd, deze landelijke maatregelen op dat moment niet zouden zijn genomen?

De heer **Mikkers**:

Daar kan ik geen antwoord op geven. Ik weet niet wat er op tafel lag bij het kabinet. Ik weet wel wat er bij ons op tafel lag en dat wij hebben aangegeven dat ons lijstje – dat lijstje ging met name over de horeca, de zwembaden, de sauna's et cetera – in ieder geval overgenomen moest worden. Met het onderwijs zaten wij ook te worstelen, omdat daar in principe een andere beweegreden achter zit. Dat heeft natuurlijk consequenties voor heel Nederland. Dat was ook een zorg voor het kabinet. Ik weet dus niet welke stukken er nog meer lagen bij het kabinet. Misschien was het lijstje dat wij hadden wel hetzelfde als het lijstje van het kabinet. Alleen, wat wij misten, of wat wij niet op het lijstje hadden staan en wat het kabinet wel besloten heeft, als ik kijk naar het lijstje dat wij hadden qua instellingen en qua specifieke activiteiten, waren de coffeeshops. Die hadden wij er niet op staan en die kwamen er wel bij.

Mevrouw **Mutluer**:

Maar heeft u uiteindelijk wel of geen druk uitgeoefend richting het kabinet?

De heer **Mikkers**:

Wij hebben druk uitgeoefend om voor 18.00 uur dat besluit te nemen. Dat was voor ons zeer cruciaal. Anders zouden we het wel doen, want wij zeiden: "Wij kunnen niet meer wachten. Wij zijn bereid om om 14.00 uur de persconferentie te laten vervallen, maar wij gaan niet tegen de pers zeggen dat we niks gaan doen. Mochten jullie dus niet voor 18.00 uur gaan communiceren, dan voelen wij ons vrij om te communiceren." Dat hebben we gezegd.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik kan me best voorstellen dat het kabinet dan denkt: dan moeten wij wel snel naar buiten, want anders lijkt het net alsof wij geen acties ondernemen.

De heer **Mikkers**:

Ja, als het kabinet graag naar Brabant wilde luisteren – dat is heel verstandig – dan is dat een correcte constatering.

Mevrouw **Mutluer**:

Met die laatste opmerking lijkt het me handig dat ik verder geen andere vragen meer stel.

De **voorzitter**:

Dan is het misschien handig dat ik ook niks meer ga zeggen.

Meneer Mikkers, we zijn een tijdje onderweg in dit openbare verhoor. We hebben ieder verhoor tenminste één schorsing, dus ik stel voor om nu de vergadering te schorsen. Ik verzoek de bode om de getuige en zijn bijstandsverlening naar buiten te leiden.

(De heer Mikkers wordt naar buiten geleid door de bode.)

De **voorzitter**:

We gaan nu de vergadering schorsen voor 15 minuten.

De vergadering wordt van 15.23 uur tot 15.36 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Ik heropen de vergadering. Aan de orde is een openbaar verhoor van de parlementaire enquêtecommissie Corona.

(De heer Mikkers wordt binnengeleid door de griffier.)

De **voorzitter**:

Meneer Mikkers, welkom terug.

De heer **Mikkers**:

Ja.

De **voorzitter**:

De vergadering is heropend. Voor het volgende onderwerp geef ik het woord aan collega Mutluer.

Mevrouw **Mutluer**:

Voor de pauze hadden we het over de landelijke maatregelen die op zondag 15 maart ingingen en de rol die jullie drie, voorzitters van de veiligheidsregio's in Noord-Brabant, speelden. De lockdown kwam. Ik wil het nu eigenlijk hebben over de rol van het Veiligheidsberaad. De drie voorzitters van de veiligheidsregio's in Noord-Brabant, alsmede de andere groep van burgemeesters, 25 in totaal, zitten in het Veiligheidsberaad. Deze voorzitters hebben een belangrijke rol bij het uitvoeren en handhaven van de coronamaatregelen. Via het Veiligheidsberaad adviseren zij het kabinet. Wat is de taak van het Veiligheidsberaad, met al die burgemeesters van al die veiligheidsregio's, 25 in totaal, tijdens een pandemie? Kunt u ons daarin meenemen?

De heer **Mikkers**:

Zeker. De veiligheidsregio's zijn een regionaal samenwerkingsverband. Dat betekent dat een voorzitter van een veiligheidsregio bij een crisis, zeker als het een crisis is die meer dan één gemeente betreft, een speciale verantwoordelijkheid krijgt middels het uitroepen van GRIP-situatie, zoals dat dan heet. Dat betekent dat je een categorisering maakt van de crisis die er op dat moment speelt. In het geval van corona was dat GRIP-4. Regionaal is dat toch wel de hoogste crisismaatregel. Dat betekent dat de voorzitter van de veiligheidsregio, gehoord zijn of haar collega's, besluiten kan nemen. Binnen het Veiligheidsberaad – er zijn in Nederland 25 veiligheidsregio's, zoals u al zei – hebben we in die afstemming over wat er gebeurt. Er is dus geen voorzitter van het Veiligheidsberaad die de baas is of die weer namens

ons allen kan spreken in de zin dat die besluiten kan nemen. Het Veiligheidsberaad is een afstemmingsoverleg tussen 25 burgemeesters.

Mevrouw **Mutluer**:

Is dat ook de ideale situatie waarbinnen een Veiligheidsberaad zou moeten functioneren?

De heer **Mikkers**:

In de situatie van voor corona was het Veiligheidsberaad een beetje – ik wil niet zeggen "onbelangrijk" – niet het meest belangrijke overleg. We hadden afstemming over bepaalde zaken die spelen rondom brandweezorg, veiligheidsissues et cetera, vooral in de afstemming richting het kabinet. Tijdens corona kregen we natuurlijk een andere rol. Dat betekent dat we in plaats van dat we één keer in de – wat is het? – twee, drie maanden bij elkaar zaten, nu in één keer twee keer in de week bij elkaar zaten, en soms weleens meer keren per week.

Mevrouw **Mutluer**:

Kunt u ons vertellen hoe het Veiligheidsberaad zijn taak invulde, vooral in de beginperiode van in de eerste golf?

De heer **Mikkers**:

Ja, want er zit wel een groot verschil in. U zult later op het verloop komen. Ik denk dat vooral de uitvoerbaarheid van de maatregelen die door het kabinet werden uitgebracht, belangrijk was: of die uitvoerbaar waren voor de veiligheidsregio's en wat ze bijvoorbeeld betekenden voor de handhavingcapaciteit. Het ging ook over hoe we het gingen organiseren in de regio's en of het te hanteren was. Wij zijn als veiligheidsregio's natuurlijk een crisisorganisatie. Dat betekent dus ook dat we in bestuurlijke zin met een crisis te maken hadden en vanuit dat besef besluiten dienden te nemen. Zo hebben we ook gekeken naar de maatregelen die er in het begin waren.

Mevrouw **Mutluer**:

Dus als ik het goed begrijp was het Veiligheidsberaad meer een adviesorgaan ten aanzien van de uitvoerbaarheid van de maatregelen die in dit geval aangekondigd dan wel vastgesteld werden door het kabinet.

De heer **Mikkers**:

Ja, want het Veiligheidsberaad is geen besluitvormend orgaan. Dat betekent dus dat het enige wat we kunnen doen is ofwel afstemmen ofwel adviseren.

Mevrouw **Mutluer**:

Hoe ging dat in de beginperiode?

De heer **Mikkers**:

Ik heb het omschreven als kameraadschap.

Mevrouw **Mutluer**:

Leg dat uit.

De heer **Mikkers**:

Ehm ... Ik denk dat we met zijn vijftwintigen een reis aangingen waarvan we nog niet wisten hoe lang die zou duren en ook niet wat de eindbestemming zou zijn, maar wel dat we met elkaar met hetzelfde traject te maken kregen: de spanning die bij ons in Brabant zat naar aanleiding van de hogere getallen, de collegialiteit van de andere regio's om daar op een goeie manier op te anticiperen en daarmee om te gaan, nieuwsgierigheid bij andere collega's die wilden kijken hoe ze konden helpen en wat dat betekende, en daarmee ook draagvlak genererend voor de maatregelen die uiteindelijk 15 maart door het kabinet zijn genomen.

Mevrouw **Mutluer**:

Ging tijdens de eerste golf gelijk ook de frequentie van de vergaderingen van het Veiligheidsberaad omhoog?

De heer **Mikkers**:

Jazeker. Wij zaten ... Ik denk dat we in de eerste weken in fysieke zin wel twee keer in de week bij elkaar kwamen.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik denk dat u al weet welke vraag hierna komt. U geeft aan dat de rol van het Veiligheidsberaad en wellicht ook de zwaarte gedurende de pandemie veranderde.

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Kunt u ons meenemen? Hoe veranderden die?

De heer **Mikkers**:

Ik ben nogal van de metaforen, dus ik zal 'm toch maar noemen zoals ik 'm eerder heb beschreven. Ik voelde ... Ik denk dat we ons als Veiligheidsberaad ook als een kikker in langzaam kokend water hebben gevoeld. In het begin ging het heel erg over de acceptatie van de maatregelen en de uitvoerbaarheid van de maatregelen. Maar uiteindelijk werden we een soort klankbord van de samenleving voor het kabinet. Als ik een les zou mogen noemen: we zouden, denk ik, die tweede rol niet moeten invullen.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat bedoelt u met "klankbord van de samenleving"? Een soort stempelmachine?

De heer **Mikkers**:

Nee, want dan ben je geen klankbord. Dan is het alleen maar goedkeuren of afkeuren; dat is stempelen. Een "klankbord" wil zeggen dat er door het kabinet gesondeerd werd over bepaalde maatregelen die men wilde gaan nemen of had genomen. Wij moesten dan als een soort verenigde vergadering van burgemeesters aangeven wat wij daarvan vonden. Of "moesten" ... Daar werden we toe uitgedaagd. Daar gaven we ook antwoord op. We hebben met het lokale bestuur middels de veiligheidsregio's afgestemd over deze maatregelen, maar daarmee denk ik dat we wat afgevaren zijn van onze eigenlijke rol, namelijk de vraag of de uitvoerbaarheid van de maatregel inpasbaar is en of die past bij de crisis zoals we die op dit moment hebben. Maar de crisis kreeg meerdere dimensies. Het was niet alleen een crisis op medische gronden, maar ook op sociaal en economisch gebied. Daarmee werden we een soort ... Ik zei al: we hebben ons weleens afgevraagd of wij een soort kamer van burgemeesters werden naast een Tweede en een Eerste Kamer of dat we nog steeds de zuivere rol van Veiligheidsberaad vervulden.

Mevrouw **Mutluer**:

En wat is daarop uw antwoord?

De heer **Mikkers**:

Ik denk dat we op een aantal vlakken, en zeker in een aantal maanden, de rol van kamer van burgemeesters ook zijn gaan invullen. En dat hadden we denk ik niet moeten doen.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik ben wel benieuwd naar een aantal voorbeelden als het gaat om de rolzuiverheid waarover u het net had en die in het gedrang kwam.

De heer **Mikkers**:

Wat ik zei, hè: we zijn gewend geraakt aan een soort ritme van bij elkaar komen. Deze vergaderingen waren een van de weinige fysieke die wij als burgemeesters met elkaar hadden. Dan zit je toch anders met elkaar in de wedstrijd. We hebben in het begin heel erg naar de uitvoerbaarheid van de maatregelen gekeken, maar uiteindelijk kregen we van het kabinet ook vragen als "wat vindt u hiervan?" en "wat vindt u daarvan?". Volgens mij hadden we dat niet moeten doen, omdat we daarmee in een positie kwamen dat we dienden als een soort klankbord van de lokale overheid. En volgens mij zijn daar andere organen voor. Denk aan een VNG of een bredere benadering van gemeenten dan sec de 25 voorzitters van het Veiligheidsberaad.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat is het risico als je op deze wijze wordt benaderd door het kabinet?

De heer **Mikkers**:

Ik denk dat de rolzuiverheid zoals we die als Veiligheidsberaad zouden moeten betrachten, dan onduidelijk wordt. Een voorbeeld is de asielcrisis. In het begin hebben we als Veiligheidsberaad rondom de crisisopvang een rol gespeeld, maar op een gegeven moment hebben we gezegd: dit is niet meer onze rol; er zijn andere organen om dit te bespreken. Dat hadden we denk ik bij corona op een bepaald moment ook moeten doen voor bepaalde sets van maatregelen.

Mevrouw **Mutluer**:

Welke sets aan maatregelen waren dat? Gewoon om even in te voelen ...

De heer **Mikkers**:

Ja, vooral die klankbordrol van: is het een acceptabele maatregel? Wij hadden ons meer moeten richten op de technische uitvoerbaarheid van maatregelen en ons daarmee heel erg moeten richten op de crisismaatregelen, is mijn mening, in plaats van als een klankbord te dienen voor de vraag of iets een goede maatregel was te ja of te nee, en of de impact van de maatregel voor de samenleving tolerabel was te ja of te nee. Dat zijn andere vragen.

Mevrouw **Mutluer**:

Is daarop gereflecteerd? Is er een soort reflectiemoment gekomen binnen het Veiligheidsberaad over die rol?

De heer **Mikkers**:

Zeker.

Mevrouw **Mutluer**:

Wanneer was dat?

De heer **Mikkers**:

Ik denk dat wij na de zomer van 2020, toen de getallen weer opliepen en we minder praatten over het vrijlaten van maatregelen en het weer strenger worden van maatregelen, wel met elkaar gereflecteerd hebben op de vraag of we nou de goede stappen hadden gezet in de afgelopen maanden, ook rondom het juist vrijlaten van bepaalde maatregelen. Daarvoor werden we namelijk ook benut. Het kabinet zei dan: "We willen dit wat losser laten. Wat vindt het Veiligheidsberaad daarvan?" Achteraf hadden we dat niet moeten doen, is mijn mening.

Mevrouw **Mutluer**:

En wat kwam er uit dat reflectiemoment?

De heer **Mikkers**:

Dat we zuiverder onze rol moesten betrachten als Veiligheidsberaad en ons dus meer op de crisis moesten richten dan een verzameling te zijn van 25 burgemeesters die bijna het lokale bestuur vertegenwoordigden. Toen is er bijvoorbeeld een werkgroep gekomen rondom de weerbaarheid van jongeren en de psychische gesteldheid van jongeren. Daarbij waren wel mensen uit

het Veiligheidsberaad betrokken, maar dat is toch vooral een actie geweest vanuit de VNG. Nou, dat vond ik de goede weg.

Mevrouw **Mutluer**:

Heeft u dat uiteindelijk ook richting het kabinet gecommuniceerd?

De heer **Mikkers**:

Dat heeft de voorzitter in een gesprek met het kabinet samen met ons allemaal – daar waren wij bij, want het kabinet of vertegenwoordigers van het kabinet kwamen regelmatig op bezoek – gecommuniceerd, dus dat we weer onze zuivere rol als Veiligheidsberaad wilden betrachten.

Mevrouw **Mutluer**:

Wie waren bij dat overleg aanwezig?

De heer **Mikkers**:

Dat weet ik zo niet meer. Grapperhaus was er bijna altijd. Hugo de Jonge was er vaak. Maar we hebben ook meerdere kabinetsleden in die zin gezien.

Mevrouw **Mutluer**:

Op het moment dat je op zoiets reflecteert en tot de conclusie komt dat je daarvoor benut wordt door het kabinet terwijl je eigenlijk vast wil houden aan die rolzuiverheid, hoe wordt daar dan vervolgens op gereageerd vanuit het kabinet?

De heer **Mikkers**:

In twee lagen. Een. Volgens mij heb je die reflectie ook te doen als Veiligheidsberaad zelf, dus met z'n 25'en. Niet iedereen zat er met hetzelfde perspectief in. Dat betekende dat er ook verschillen waren in de meningen en opinies over de rol van de veiligheidsregio, de burgemeester of het lokale bestuur. Uiteindelijk ga je met een soort gezamenlijk beeld terug naar het kabinet om te reflecteren, zonder te weten hoelang corona nog zou duren. Ik denk dat we het hier hebben over oktober, november 2020. Dat we nog anderhalf jaar in corona zouden zitten, wisten we toen nog niet.

Mevrouw **Mutluer**:

Maar men gaf niet aan: we gaan er anders mee om.

De heer **Mikkers**:

Nou, er is toen volgens mij best een goed gesprek geweest over hoe je hiermee om moet gaan. Ik denk dat we wat zuiverder zijn geworden in die periode. Dat denk ik wel.

Mevrouw **Mutluer**:

Waar bleek dat dan uit, dat jullie zuiverder werden in jullie rol?

De heer **Mikkers**:

Ehm, ik denk dat wij in de eerste fase bijna nooit nee gezegd hebben op een vraag en dat we in de tweede periode wat vaker nee hebben gezegd of "daarvoor moet u niet bij ons zijn" of "daarvoor moet u zich richten op het lokale bestuur" of "dat moet u met de VNG of andere partijen overleggen".

Mevrouw **Mutluer**:

Ik hoor u net zeggen dat u soms benut werd – om even in uw eigen woorden te blijven – als een soort tweede kamer van burgemeesters. Maar werd er dan ook echt geluisterd door het kabinet naar wat jullie inbrachten vanuit het Veiligheidsberaad?

De heer **Mikkers**:

Ja, ik denk het wel. Ik denk dat er veel geluisterd is naar wat wij meemaakten en naar de aansporingen die wij gaven. Maar laat ik helder zijn: het ging heel snel over de aard van de maatregelen. Ik denk dat we ons veel beter gezamenlijk, zowel kabinet als Veiligheidsberaad, hadden kunnen richten op de vraag wat nou het narratief of de boodschap is die we met elkaar vertellen richting de samenleving. Is dat het toetsen van de maatregel of het hebben van een maatregel of is dat meer wat we met elkaar willen bereiken?

Ik wil best een voorbeeld noemen. We hebben het heel snel gehad over de winkels en over levensmiddelen. Dan ging het bijna over de categorisering en de SBI-code. Waar de afkorting voor staat kan ik niet uitleggen, maar het is de code van de Kamer van Koophandel waarmee een winkel wordt gecategoriseerd. Nou, als een SBI-code "voeding" was, dan mocht de winkel open. Dat betekent dat Jamin – dit is geen reclame – open mocht omdat dat een voedingsmiddelenbedrijf was, terwijl andere zaken, die misschien ook cruciaal waren voor de samenleving, dicht moesten. Daar hadden we het dan

over, terwijl de vraag ook had kunnen zijn: hoe zorgen we ervoor dat voeding of eerste levensbehoeften op een bereisbare afstand beschikbaar zijn? Dan heb je het over een heel andere benadering van een maatregel. We hadden het altijd heel snel over de techniek van een maatregel.

Mevrouw **Mutluer**:

Maar dan mijn vraag. Werd er geluisterd naar jullie en leidde dat uiteindelijk tot bijvoorbeeld het veranderen van adviezen?

De heer **Mikkers**:

Vanuit ons richting het kabinet?

Mevrouw **Mutluer**:

Ja.

De heer **Mikkers**:

Of uiteindelijk naar de aard van de maatregelen toe? Ja, er zijn een aantal maatregelen aangepast naar aanleiding van de reflectie van het Veiligheidsberaad. Als u me nu meteen vraagt "kunt u er drie noemen?", dan kan ik ze niet allemaal opnoemen, maar er zijn wel een aantal aanpassingen gedaan. Dat ging onder andere over tijden. We hebben dus ook heel erg geworsteld met die SBI-codes. Dat zijn wel discussies die wij gehad hebben in het Veiligheidsberaad. Maar ook bijvoorbeeld de vraag wat we doen met sanitaire voorzieningen als je de openbare ruimte openstelt, dus rondom stranden et cetera. Dat was zo'n discussiepuntje. Als je de stranden openstelt en mensen naar het strand laat gaan, maar je doet de sanitaire voorzieningen niet open, dan krijg je een andere dynamiek op een strand – dat kunt u zich voorstellen. Daar hebben we reflectie op gegeven. Er is toen wel gekeken wat daarvoor een mogelijke oplossing zou kunnen zijn. Zo praktisch en zo gedetailleerd waren we dus weleens ooit.

Mevrouw **Mutluer**:

Het is wel even belangrijk om nogmaals met u terug te kijken op de rol van het Veiligheidsberaad, ook naar de toekomst, temeer omdat u nadrukkelijk aangeeft dat het niet echt geschikt was als klankbordgroep, als ik u goed heb begrepen. Het Veiligheidsberaad zou in de eerstvolgende pandemie in de ideale situatie op een andere wijze moeten worden ingezet. Ik zou van u graag een soort reflectie of in ieder geval een advies richting de

coronaenquêtecommissie willen hebben over de rol van het Veiligheidsberaad in de toekomst.

De heer **Mikkers**:

Ik denk dat het Veiligheidsberaad zich moet richten op de crisisbestrijding en dat je met elkaar moet benoemen "wat is de crisis?", "wat is de aanpak die aanpalend is?" en "hoe ga je om met de 25 veiligheidsregio's om de maatregelen te nemen?". Maar het gegeven dat je met 25 burgemeesters praat en dat je daarmee praat met "de gemeentes in Nederland" is een rol die ons niet past. Daar moeten andere oplossingen voor gevonden worden. Het kan zijn dat je kijkt naar een differentiatie en een klankbordgroep vanuit burgemeesters in Nederland of het bestuur van de VNG of in welke vorm dan ook, maar daar moet je niet het Veiligheidsberaad voor benutten, want anders krijg je een vervuilde rol en rolvervuiling op het niveau van het Veiligheidsberaad. Dat is niet goed voor het Veiligheidsberaad en niet goed voor ons als voorzitters van het Veiligheidsberaad. Want ja, Hubert Bruls werd bijna de burgemeester van de burgemeesters, terwijl hij voorzitter is van het Veiligheidsberaad. En de 342 burgemeesters zijn nooit bij elkaar geweest. Hij kan die rol dus niet vervullen, net zomin als ik de rol kan vervullen dat ik alles weet wat er in gemeenten speelt bij mij in de regio. Die rol zou ik echt willen knippen en ik zou hopen dat u met het advies komt om erover na te denken op welke manier het kabinet de verhouding met het lokale of decentrale bestuur gaat onderhouden tijdens een crisis.

Mevrouw **Mutluer**:

De coronacrisis duurde twee jaar. Had dat in de tussentijd niet kunnen gebeuren?

De heer **Mikkers**:

Zeker.

Mevrouw **Mutluer**:

Waarom denkt u dat dat niet is gebeurd?

De heer **Mikkers**:

Ik denk dat iedereen de hoop had ... Ik denk dat niemand wist dat het twee jaar zou gaan duren en dat men hoopte op kortere termijnen. Je ziet ook in de besluitvorming die er geweest is dat het elke keer ging over een paar

weken. Dan is het ook allemaal te doen. Maar als ik nu terugfilter en ik zou u met die reflectie en die blik een advies moeten geven, dan zou dat mijn advies zijn. Daarom zei ik ook: we zijn die kikker in dat langzaam warmer wordende water; dan spring je er ook niet meer zo snel uit. Er is niemand geweest die tijdens dat proces, ondanks de reflectie, heeft gezegd: dit moeten we anders doen, want deze crisis gaat nog zo lang duren.

Mevrouw **Mutluer**:

En er is niemand geweest in het proces die op enig moment zei: we moeten hier wat mee?

De heer **Mikkers**:

Ja, wel in reflectieve zin, maar dat zei ik net.

Mevrouw **Mutluer**:

Maar niet daarna?

De heer **Mikkers**:

Maar niet in de uitvoering, of er is niet naar gehandeld, laat ik het zo maar noemen.

Mevrouw **Mutluer**:

Dan wil ik nog even terug naar de samenwerking binnen het Veiligheidsberaad, want als je kijkt naar de verschillende veiligheidsregio's – dat zijn er een boel, 25 – dan verschillen die ook behoorlijk van elkaar. Sommige beslaan grote steden in de Randstad en andere juist meer landelijke gebieden. U beschreef net die samenwerking vanuit kameraadschap.

De heer **Mikkers**:

Mooi, hè?

Mevrouw **Mutluer**:

Daar mag ik geen uitlatingen over doen, maar ik wil wel weten wanneer in uw herinnering de eerste scheurtjes in die samenwerking kwamen.

De heer **Mikkers**:

De mondkapjes.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat gebeurde daar?

De heer **Mikkers**:

Er kwam een discussie. In de eerste weken, of de eerste maanden eigenlijk, ging het vooral over de uitvoering van de regels en daarmee het toetsen van de maatregelen die genomen moesten worden. Uiteindelijk vonden een aantal leden van het Veiligheidsberaad ook iets van mondkapjes. Toen kregen we een bijna inhoudelijke discussie, niet alleen over de maatregelen die genomen zouden worden, maar ook over de aard en daarmee ook de reden waarom je bijvoorbeeld met mondkapjes moest gaan werken, te ja of te nee. De adviseurs van het kabinet zeiden "mondkapjes zijn niet nodig". Een aantal lokale bestuurders vonden van wel.

Mevrouw **Mutluer**:

Waarom vonden ze dat?

De heer **Mikkers**:

Vanuit het buitenland of door informatie die ingewonnen was via andere deskundigen, want het was natuurlijk een wereldwijde crisis en elk land had z'n eigen maatregelenpakket en daarmee ook z'n eigen afwegingskader. Dat gold ook voor de mondkapjes. Daarmee kregen we volgens mij in het Veiligheidsberaad ook een discussie die niet meer ging over wat onze rol als Veiligheidsberaad was in het toetsen van de maatregelen en de uitvoerbaarheid van de maatregelen van het kabinet richting het lokale, maar ging het bijna over de wijze van de aanpak van de crisis. Daarmee gingen wij, denk ik, op een stoel zitten die ons niet paste.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat was uiteindelijk de uitkomst van die discussie?

De heer **Mikkers**:

Dat de twee steden Amsterdam en Rotterdam een pilot mochten doen met mondkapjes. Dat was de consensus die daar toen uit is gekomen. De randvoorwaarden van die pilot weet ik niet meer. Volgens mij weet u dat beter, maar er is toen een pilot gekomen. Er zou een proefperiode met mondkapjes zijn in de steden Amsterdam en Rotterdam. Volgens mij is in het

perscommuniqué ook aangegeven dat er in de steden Amsterdam en Rotterdam een start gemaakt zou worden met mondkapjes.

Mevrouw **Mutluer**:

Dat ging met name over het ov. Wie besloot dat? Ik hoor u zeggen "de adviseurs". Ik neem aan dat dat het Outbreak Management Team was. Die waren een andere mening toegedaan, hoorde ik u net zeggen. Desondanks komt dit er. Door wie werd dat besluit genomen?

De heer **Mikkers**:

Nou even voor de helderheid: het OMT adviseert het kabinet en het Veiligheidsberaad adviseert ook het kabinet op basis van de uitvoerbaarheid van maatregelen. Hoe werkte zo'n vergadering? Vaak was er een minister aanwezig en soms twee. Vaak twee, waarbij meestal iemand van het OMT – meestal Van Dissel – een uitleg gaf over de stand van zaken rondom de coronacrisis. Dat was meer feitelijkheid. Daarna kwam een set van acties die het kabinet wilde uitzetten om dat vorm en inhoud te geven, en toen kwam het advies van de veiligheidsregio. Wij beslissen dus niets, wij adviseren.

Maar u vraagt wanneer die scheurtjes zijn ontstaan. Die zijn naar mijn mening ontstaan rondom de discussie over de mondkapjes, dat wij met z'n vijftientigen andere perspectieven hadden rondom de functionaliteit van de mondkapjes. En dat we, naar mijn mening, dus ook op een stoel gingen zitten die ons niet paste.

Mevrouw **Mutluer**:

We hadden het net over de verschillen binnen het Veiligheidsberaad. Je hebt veiligheidsregio's die steden in de Randstad vertegenwoordigen, en veiligheidsregio's die meer de landelijke gebieden vertegenwoordigen. Wat merkte u van de verschillen tussen de verschillende veiligheidsregio's?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, wat we voornamelijk tijdens die overleggen hadden, was toch wel de vraag: wat betekenen deze besluiten of deze voorgenomen besluiten van het kabinet voor een veiligheidsregio? En dan zag je ... Als je, zoals in ons geval, in een stedelijk gebied zit met kleinere appartementen waarin hele gezinnen wonen, dan heeft de consequentie van de keuze om mensen thuis te laten werken, toch een heel andere dynamiek dan als je in het buitengebied woont

met een wat grotere woning en wat meer ruimte. Die dynamiek, dat zijn wel de beelden die we met elkaar deelden, van: we kunnen wel heel makkelijk zeggen "werk thuis", maar wat betekent dat dan voor de mensen die dan thuis gaan werken? Op welke schaal en op welke footprint zijn die mensen dan met elkaar aan het samenleven?

Als je driehoog-achter woont ergens in een wijk of je woont in het buitengebied, is dat toch een heel andere dynamiek hoe je daarmee om moet gaan. Daarmee zijn de parken niet alleen de longen in de zin van duurzaamheid en milieu, maar zijn de parken ook bijvoorbeeld de longen voor de mensen om even buiten te komen. Dat kan dus betekenen dat er heel veel druk komt op de parken bijvoorbeeld in steden. Dat is een heel andere dynamiek dan de bossen in het buitengebied. Dat soort beelden, als voorbeeld, hebben we met elkaar uitgewisseld en we kwamen er ook samen uit, om juist met die verschillen rekening te houden in de advisering over de maatregelen.

Mevrouw **Mutluer**:

Dat was inderdaad ook mijn directe vraag: leiden die discussies uiteindelijk ook tot eenduidige boodschappen richting het kabinet?

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Werden daarbij dus ook de verschillende inzichten en de dynamieken inzichtelijk gemaakt?

De heer **Mikkers**:

Zeker.

Mevrouw **Mutluer**:

En dat kwam goed over, ook bij het kabinet?

De heer **Mikkers**:

Dat moet u aan het kabinet vragen. Ik hoop dat wij de boodschap goed verteld hebben.

Mevrouw **Mutluer**:

Ook in de maatregelen die u vervolgens zag, waarvan de handhaafbaarheid ook weer bij u terugkwam?

De heer **Mikkers**:

Ja, die handhaafbaarheid stond natuurlijk centraal in de eerste maanden. Toen wij vanuit het Veiligheidsberaad c.q. samen met het lokale bestuur – dan hebben we het voornamelijk over de VNG – bijvoorbeeld spraken over de psychische gesteldheid van jongeren, dus de psychische druk bij jongeren, wat op een gegeven moment ook in het Veiligheidsberaad een heel zwaar item werd, van: hou je hier wel voldoende rekening mee? Zeker voor je pubers die nog wat wild en springerig zijn: wat betekent dat als je die dagenlang thuishoudt en wat betekent dat voor de situatie in zo'n gezin? Dat soort dingen zijn wel meer meegewogen in het verloop van corona. In het begin was daar nog helemaal geen beeld bij.

Mevrouw **Mutluer**:

Wij zien in ons onderzoek dat het Veiligheidsberaad steeds over concrete maatregelen van het kabinet discussieerde. Had dat anders gekund?

De heer **Mikkers**:

... Ehm ... Ik denk dat we sommige dingen ook geagendeerd hebben. Bijvoorbeeld de psychische gesteldheid van jongeren is wel iets wat wij echt geagendeerd hebben. Er zijn in die zin ook een aantal dingen die wij geagendeerd hebben. Het was dus niet sec het volgen van de maatregelen van het kabinet, maar om die maatregelen beter te maken in de consequentie voor het lokale bestuur. Waar ik alleen mee worstel, en dat is ook wat ik in het begin aangaf, is: we hebben niet alleen maar gekeken naar de uitvoerbaarheid, maar ook als een soort klankbord gediend voor het lokale bestuur en dat vond ik een lastige rol. In de toekomst zou ik die twee rollen scheiden.

Mevrouw **Mutluer**:

Had dat anders gekund?

De heer **Mikkers**:

Ja, dat denk ik dus wel, maar dat betekent dat je moet kijken hoe je dat georganiseerd krijgt, omdat we zowel vanuit de crisisorganisatie de

verantwoordelijkheid hadden, maar die verantwoordelijkheid voor het lokale bestuur en daarmee kritische notie op dat vlak wat scherper neer te zetten, ik denk dat dat anders had gekund.

Mevrouw **Mutluer**:

En heeft u dat ook weer teruggelegd bij het kabinet?

De heer **Mikkers**:

Ik zei al: dat is de analyse nu, achteraf ... Dat hebben we in het eerste klankbordgesprek ... Of in ieder geval hebben we daarop een keer gereflecteerd in het Veiligheidsberaad, ik denk in het vierde kwartaal van 2020. De afgelopen jaren hebben we natuurlijk meermalen teruggekeken, ook naar aanleiding van een aantal onderzoeken die er zijn geweest rondom corona. Dit is er voor mij in ieder geval wel een die eruit springt.

Mevrouw **Mutluer**:

Tot zover mijn vragen.

De **voorzitter**:

Dan vraag ik of collega Huidekooper nog aanvullingen heeft op dit onderwerp.

De heer **Huidekooper**:

Dat is niet het geval, dank.

De **voorzitter**:

Dank. Dan geef ik u meteen het woord voor het volgende onderwerp.

De heer **Huidekooper**:

Dank, voorzitter. Dan zijn we aangekomen bij de avondklok. Wij gaan daar gedurende deze parlementaire enquête nog dieper op in. We hebben u één keer te gast, vandaar dat ik u ook daar een aantal vragen over zou willen stellen. Op 11 januari 2021 komt het Veiligheidsberaad bijeen. Daarin kondigt minister Grapperhaus het voornemen aan om een avondklok in te voeren. Die gaat dan gelden van 21.00 uur 's avonds tot 5.00 uur 's ochtends. Wat vond u van de avondklok op dat moment?

De heer **Mikkers**:

Ik denk dat dat een van de moeilijkste adviezen was die we gegeven hebben

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

tijdens dat hele proces. Bij het begrip "avondklok" dacht iedereen terug aan de situatie in '40-'45. Dat was ook het beeld dat bij veel van de collega's bleef hangen. De functionaliteit van de maatregel en de noodzaak ervan zagen we op een aantal vlakken wel, maar ik denk dat in de worsteling van de besluiten dit wel een van de moeilijkste besluiten was die er waren. En dat geldt ook voor mij persoonlijk.

De heer **Huidekooper**:

U zei: "Een aantal vlakken". Wat waren die vlakken?

De heer **Mikkers**:

Tja, je zegt eigenlijk ... Je sluit mensen op. Ik kan het niet anders omschrijven. Dat betekent dat je een van de basisvoorwaarden die we als samenleving toch hebben, dat we ons ergens vrij kunnen begeven, dat we geen gevangenis zijn ... Je maakt de samenleving voor een deel van de dag daarmee toch een soort gevangenis. Dat besef hadden we allemaal.

De heer **Huidekooper**:

Kunt u ons eens meenemen in hoe die besprekingen toen zijn gegaan in het Veiligheidsberaad?

De heer **Mikkers**:

Ik kan u niet vragen te reflecteren op hoe ik net op u overkwam, maar dat was wel een beetje het gevoel dat door vele leden van het Veiligheidsberaad heen ging. Iedereen worstelde ontzettend met dit besluit – met dit advies; ik moet wel zuiver zijn. Dit vanuit persoonlijke overtuiging, vanuit de overtuiging van hoe je kijkt naar de samenleving en hoe je kennelijk als overheid een soort strengheid moet neerleggen over een situatie die je eigenlijk niet zou willen, waar je gewoon een appel wil doen aan de samenleving om thuis te blijven ... Het advies om thuis te blijven zou naar mijn mening voldoende moeten zijn in een samenleving, want een beetje rekening houden met elkaar is ook van belang. In dit geval hadden we het niet meer over rekening houden met elkaar, maar gewoon over het verbieden om naar buiten te gaan. Ik voelde ook, maar dat is meer mijn persoonlijke insteek, de spanning die er in het Veiligheidsberaad en ook bij de collega's hing rondom dit thema. Het is iets anders om dit te besluiten dan over strandbedjes in Zandvoort.

De heer **Huidekooper**:

U refereerde aan de vrijheidsbeperking, aan dat die een steen op de maag was van in ieder geval een aantal aanwezigen daar. Kunt u iets vertellen over wat de andere inhoudelijke argumenten waren, over waarom er kritiek was op die avondklok destijds? U hintte al op effectiviteit, maar wat waren die argumenten?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, je gaat een maatregel nemen waarvan de effectiviteit wel gemodelleerd en voorzien is, maar of het ook feitelijk zo is, wisten we niet. En dat is natuurlijk het lastige aan dit soort maatregelen, die je op dat moment moet gaan nemen. Dus je neemt een besluit op basis van een model, op basis van een inschatting, die stevige consequenties heeft voor de samenleving, voor hoe wij ons in die samenleving willen gedragen, als mensen in die samenleving. En laten we helder zijn: op dat moment was corona al een paar maanden onder ons, dus het feit dat we in een situatie zaten van "wat voor samenleving zijn wij in de toekomst?" speelde daar ook wel een rol bij. Dit ging niet meer over waar we het daarstraks over hadden, over zeven dagen sociale onthouding. Dit ging echt over stringente maatregelen die de samenleving eigenlijk tot een gevangenis maakten, vond ik. Dat is niet wat ik zou willen; daarvoor ben ik geen bestuurder geworden. Je voelde bij iedereen die worsteling.

De heer **Huidekooper**:

U zegt: het was gemodelleerd, maar of het dan ook echt werkte, daar waren vraagtekens bij te zetten. Er werd gedurende de coronacrisis natuurlijk vaker op basis van modellering besloten. Had u toen die vraagtekens ook?

De heer **Mikkers**:

Ja, maar ik vind dat je die altijd moet hebben. Ik vind dat je als bestuurder altijd de achterkant van het gelijk moet achterhalen, om te weten of je tot het goede besluit kunt komen. Als dat niet gegeven kan worden, heb je wel de noodzaak en verantwoordelijkheid om uiteindelijk het besluit te nemen of we linksaf of rechtsaf gaan. Want het slechtste besluit is geen besluit. Maar op dat moment, rondom die avondklok, was het wel: dit grijpt erg in. Dat voelde iedereen.

De heer **Huidekooper**:

Speelde de wens om de samenleving meer te openen, meer ruimte te geven omdat de burgers natuurlijk al een tijdlang met maatregelen te maken hadden, ook een rol bij waarom u en uw collega's in het Veiligheidsberaad kritisch waren?

De heer **Mikkers**:

Nee, ik denk dat het vrijlaten van de samenleving ons doel was voor de toekomst, maar we wisten, gezien de cijfers en het feit van wat er gebeurde in de samenleving, dat we daar ver vanaf waren. Alleen was dit wel een hele strenge maatregel die voorlag, waarbij bijna iedereen ... Dat is dan geen exacte wetenschap meer. Dan is het echt: op basis van welke principes, met welk gevoel en welke emoties ga je zo'n besluit nemen; welke verantwoordelijkheid ligt er dan op je schouders? U zei daarstraks: is er een last van uw schouders afgevallen? De last van dit besluit, dit advies, was hoog.

De heer **Huidekooper**:

We hebben het nu over de proportionaliteit, de effectiviteit en ook de impact van de maatregel gehad. Wat was uw mening, en die van het Veiligheidsberaad, over de handhaafbaarheid van deze maatregel?

De heer **Mikkers**:

Laten we helder zijn: qua handhaafbaarheid is dit de makkelijkste. Hoe meer uitzonderingen je gaat maken, hoe moeilijker het handhaafbaar is. Dus voor de handhaafbaarheid was een avondklok redelijk simpel, want iedereen die buiten is, mag daar niet zijn, en dat betekent: handhaven. Alleen, we hebben hierbij niet alleen gekeken naar de handhaafbaarheid, maar ook naar met welk gevoel, welk principieel of ethisch gevoel, we hierover advies gaven. Maar als je kijkt naar de handhaafbaarheid, is dit het makkelijkst.

De heer **Huidekooper**:

En de naleving? Had u op dat moment het beeld dat de naleving van die maatregel door burgers voldoende zou zijn om goed te kunnen handhaven?

De heer **Mikkers**:

De titel van een boek is De meeste mensen deugen. Ik ga daar dan van uit. Zo zijn we er ook ingegaan. Ik bedoel, we gingen niet uit van wat daarna

gebeurde in de dynamiek van de samenleving, nee. Alleen wisten we wel: als dit al lastig is bij ons, dus hoe we ernaar keken, met welk gevoel we naar deze maatregelen keken ... We konden ons ook wel voorstellen hoe dit voor iedereen in de wijken, buurten, steden en dorpen een bepaalde persoonlijke inbreuk zou geven. Wat betekent dat voor ieder mens? Tja, dat weet ik niet. Dat kunnen we dan niet inschatten. Maar qua handhaafbaarheid was dit redelijk eenvoudig: nul of één. Dat maakte de handhaving redelijk simpel.

De heer **Huidekooper**:

In dit gesprek, en ook in ons onderzoek, wordt duidelijk dat er tijdens de besprekingen in het Veiligheidsberaad op 11 januari veel kritische geluiden zijn. Uiteindelijk besluit het Veiligheidsberaad zich toch achter het voorstel van minister Grapperhaus te scharen ...

De heer **Mikkers**:

Wij adviseerden de heer Grapperhaus.

De heer **Huidekooper**:

Exact. Waarom was dat eigenlijk? Wat is er veranderd in die tijd?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, ik denk dat er na elk goed debat en gesprek, met de voors en tegens die ertegenaan liggen, uiteindelijk een besluit of advies is dat je met elkaar formuleert. Maar in mijn eerdere beantwoording over dit thema heb ik al gezegd dat dit een van de moeilijkste adviezen was die het Veiligheidsberaad heeft genomen.

De heer **Huidekooper**:

Was dat met tegenzin?

De heer **Mikkers**:

Dit soort besluiten neem je nooit ... Ik bedoel, een besluit om ergens een subsidie aan toe te kennen, is een besluit dat je altijd wel met een positieve connotatie neemt. Dit soort besluiten – maar dat geldt denk ik voor vele besluiten rondom corona – neem je nooit met "hier heb ik nou eens zin in, om dit besluit te nemen". Ik kan me niet één besluit herinneren waarbij ik dacht: nou, dit is nou een fijn besluit. Dus elk besluit dat we rond corona

genomen hebben, hebben we genomen met tegenzin. Maar dit was wel een besluit voor een advies dat we met héél grote tegenzin hebben genomen.

De heer **Huidekooper**:

Ik ben toch nog even op zoek naar waarom er dan toch ... Dat lijkt op een draai of in ieder geval op: in eerste instantie kritisch, waarna het Veiligheidsberaad zich toch achter de avondklok schaaft. Wat gaf daarin de doorslag?

De heer **Mikkers**:

Volgens mij geeft u het al aan. Ik denk dat wij een heel stevig gesprek hebben gevoerd, met alle voors en tegens, dat iedereen een beetje tot zichzelf is gekomen en heeft aangegeven wat hij of zij ervan vond en dat we uiteindelijk tot het besluit zijn gekomen om daarop positief te adviseren. Maar ja, zoals net aangegeven: dit was wel een van de moeilijkste.

De heer **Huidekooper**:

U zegt: de voors en tegens zijn genoemd. Wat was het argument dat uiteindelijk bepalend was voor het Veiligheidsberaad om zich toch achter de avondklok te scharen?

De heer **Mikkers**:

... een positief advies gaf. Ik denk ... Nou ja, voor mijzelf – laat ik het zo maar omschrijven, want ik kan alleen voor mezelf praten. Het gegeven dat die avondklok het lossen maken van de maatregelen dichterbij zou brengen, omdat we daarmee de onderlinge contacten wat zouden beperken, de handhaafbaarheid eenvoudig was door alle uitzonderingen anders neer te zetten, waardoor we een heel andere dynamiek zouden krijgen in de samenleving – wie kan wel meedoen en wie kan niet meedoen in de samenleving? – dat zijn elementen waardoor ik er uiteindelijk voor gekozen heb om ondanks de tegenzin zoals ik die net omschreef, toch positief te stemmen, om in te stemmen met het advies.

De heer **Huidekooper**:

Dan wordt de avondklok uiteindelijk ingevoerd. Dat leidt helaas tot rellen in verschillende steden, waaronder ook in uw stad, 's-Hertogenbosch. Kunt u allereerst eens vertellen hoe u die avond hebt beleefd? Hoe kijkt u terug op die rellen?

De heer **Mikkers**:

Ik ben 23 jaar burgemeester. Die avond vergeet ik nooit meer. Ik heb me nog nooit zo eenzaam gevoeld als die avond.

De heer **Huidekooper**:

Waarom?

De heer **Mikkers**:

Ik ben burgemeester geworden om iets te betekenen voor de samenleving, voor mensen. Ik snap de verantwoordelijkheid die ik heb rondom de open orde en veiligheid en daarmee ook de veiligheid in onze stad. Maar wat ik toen in een uur gezien heb ... Dik 150 man hebben de stad tot vernieling gebracht, hebben de dromen van mensen letterlijk aan diggelen gegooid. De filmpjes die ik zag, want ik had ook avondklok ... Mijn tas heeft nog nooit zo zwaar gevoeld als toen ik de volgende ochtend naar het gemeentehuis liep. Ik ken weinig nachten dat ik niet geslapen heb, maar die nacht heb ik niet geslapen. Ik vond dat ik de samenleving in de steek had gelaten en als ik keek naar wat er gebeurd was, schaamde ik me bijna voor wat er gebeurd was, terwijl ik zelf geen bijdrage had geleverd aan die rellen. Toen ik de ochtend erop op het stadhuis kwam ... Ik was keikapot en hartstikke leeg. Leeg omdat ik vond dat ik de stad aan zijn lot had overgelaten. De strijd met de politie om ME et cetera te krijgen heeft die avond een hele dynamiek gegeven.

Toen kwam een van de mooiste momenten die ik ooit heb meegemaakt sinds ik burgemeester ben: toen er meer mensen dan er mee hadden gedaan aan de rellen met vegers en kruiwagens op de Markt in 's-Hertogenbosch stonden om samen de stad op te ruimen en de veerkracht van de samenleving lieten zien. Als je ooit kippenvel had willen hebben, had je bij dat moment moeten zijn, want dat was prachtig. Toen zag je ook dat een samenleving veel sterker is dan degenen die haar vernielen en dat wij die een samenleving willen bouwen met meer mensen zijn. Dat heeft mij ontzettend veel kracht gegeven. De tas die zo zwaar was toen ik op het stadhuis kwam, werd in één keer vederlicht.

De heer **Huidekooper**:

U gaf aan: ik had slecht geslapen die nacht. Er spookten veel gedachten door uw hoofd. U zei dat u begon te twijfelen aan uw eigen handelingen.

De heer **Mikkers**:

Ja.

De heer **Huidekooper**:

Wat overwoog u toen? Wat stelde u allemaal opnieuw ter discussie?

De heer **Mikkers**:

Alles. Alle gedachten zijn door mijn hoofd gegaan: "Moet ik afscheid nemen, moet ik blijven zitten? Wat gaan we doen? Wat vind ik van de mensen die het gedaan hebben? Welke maatregelen kunnen we wel en welke kunnen we niet nemen?" Ik denk dat ik 10.000 gedachten, 1.000 scenario's en honderden kanten van emoties heb gezien die nacht.

De heer **Huidekooper**:

U zegt in een terugblik op die bewuste avond in het Brabants Dagblad op 30 januari: "Wij" – en dan spreekt u in uw hoedanigheid als burgemeester – "hebben de verplichting altijd controle te houden, maar die heb je niet altijd. Er wordt dan verwacht dat je controle hebt over iets dat niet te controleren valt. Natuurlijk heb je dan twijfels over je beslissingen." Dat zegt in uw terugblik op die avondklokrellen. Over welke beslissing twijfelde u toen precies?

De heer **Mikkers**:

Nou, minder over de beslissing, meer over wat er gebeurde en dat je de verantwoordelijkheid voelt om de veiligheid van je stad op een zo goed mogelijke manier te behartigen. Als je ziet, zoals ik net zei, dat de dromen van mensen aan diggelen worden geslagen, letterlijk, dan geeft dat jou als persoon een ander gevoel. Dan kun je heel stoer zijn en zeggen dat je alle besluiten goed hebt genomen, maar dan ga je aan alles twijfelen, want jij ziet die dromen van mensen aan diggelen geslagen worden en jij bent wel verantwoordelijk voor de veiligheid – met alle partners die daarmee samenhangen, maar ik heb wel de verantwoordelijkheid en die heb ik ook wel gevoeld die dag.

De heer **Huidekooper**:

Twijfelde u toen ook aan uw beslissing om positief te adviseren over de avondklok?

De heer **Mikkers**:

Nee.

De heer **Huidekooper**:

Waarom niet?

De heer **Mikkers**:

Omdat ik vond dat er twee dingen speelden. Eén was het advies rondom de avondklok. Dat is een beleidsbeslissing, maar de dynamiek die daarna plaatsvond rondom de rellen vind ik een andere dynamiek. Er hing ontevredenheid in de samenleving en die uitte zich middels de avondklokrellen. Ik heb daarna ook aangegeven dat ik de daad van de mensen die het gedaan hadden zwaar afkeur, maar dat ik wel vind dat we als samenleving moeten zorgen dat de mensen die betrokken waren bij de avondklokrellen wel een perspectief op de toekomst moeten hebben. Het zijn ook jongens en meiden die nog 60 jaar in onze stad leven en als ik ze nu afserveer, dan serveer ik ze voor de rest van hun leven af. Ik ben ook burgemeester om die mensen perspectief bieden. Daarom de harde hand op wat er gebeurd is, maar wel ervoor zorgen dat je perspectief blijft houden. Daarmee zat het minder in de aard en de oorsprong van het besluit. Het zat niet alleen in de avondklok, maar ook in de omstandigheden. Dat geldt ook voor: wat hebben we jongeren geboden, welk perspectief hebben we neergezet, hoeveel ruimte, hoeveel vrijheid, hoeveel oog hebben we gehad voor de sociale dynamiek rondom dit thema? Het was dus breder dan alleen dat besluit tot een avondklok. Het was het ventiel.

De heer **Huidekooper**:

Er gebeurt in die tijd ook iets opvallends: de harde kern van de plaatselijke voetbalclub, FC Den Bosch, biedt u aan te helpen om de avondklok te handhaven. U accepteert dat onder voorwaarden. Wat waren die voorwaarden?

De heer **Mikkers**:

Nou, ik ben tegen burgerwachten, laat ik daar maar helder in zijn. Voor eigen rechter spelen vind ik niet kunnen. Dat wilde ik voorkomen. In samenwerking met de politie, handhaving en de mensen die bereid waren om die stap te zetten ... Dat gold niet alleen voor de harde kern, dat gold ook voor een aantal ondernemers die elkaar wilden beschermen. Er is

aangegeven dat we onder voorwaarden – dat betekent: geen agressie, geen eigen rechter, met hesjes – zichtbaar laten zien dat we er als stad positief in staan. In die zin heb ik het goedgekeurd, zonder daarmee dreigende taal of agressiviteit te tonen. Daar hebben ze zich keurig aan gehouden.

De heer **Huidekooper**:

U gaf aan: ik ben tegen burgerwachten. Hoe kijkt u in dat licht naar de inzet van groepen burgers tegen andere groepen burgers, ook in het licht van de polarisatie die op dat moment vat kreeg op de samenleving?

De heer **Mikkers**:

Als ik het gevoel had gehad dat het dat was, had ik er anders in gezeten in het overleg. Waar het om ging was dat mensen wilden laten zien, net als op de dinsdagochtend met die vegers en die kruiwagens, dat die stad van ons allemaal is en dat we voorzichtig om moeten gaan met die stad en ook met de omstandigheden in die stad. De trots op de stad vond ik op dat moment centraler staan dan groepen die tegenover elkaar staan. Iedereen houdt immers van 's-Hertogenbosch, dus hoe kunnen we die liefde voor de stad ook laten zien in het gezamenlijk optrekken? Dat is wat er die avond is gebeurd, niet meer en niet minder. In de uitingen die daarna gedaan zijn, zijn er wel oordelen geveld over wat er die avond in de stad gebeurde, maar ze hebben zich aan de avondklok gehouden. We hebben een duidelijke afspraak gemaakt en die afspraak is ook nagekomen. Daarna was dat ook niet meer nodig.

De heer **Huidekooper**:

Tot slot dan. Toont de noodzaak dat u afspraken moet maken met de harde kern van een voetbalclub niet aan dat de handhaafbaarheid van die avondklok van tevoren werd onderschat, of in ieder geval op dat moment niet op orde was? Wat vindt u daarvan?

De heer **Mikkers**:

Nee, dat vind ik een boude stelling – excuse the language – want ik denk dat het vooral zo was dat er op dat moment, na die avondklokrellen, een beeld in de stad was van: wij zijn trots op de stad en wij willen de stad op een bepaalde manier laten zien dat wij met elkaar die stad beschermen. Dat geldt voor ondernemers, dat geldt voor voetbalsupporters, dat geldt voor buurtgenoten, dat geldt voor de handhaving en dat geldt voor de politie. Ik

denk dat we die boodschap in gezamenlijkheid hebben laten zien. Dat was voor mij ook het doel van die avond. Daarmee is het ook gered en hebben we daarna gewoon de normale handhavingstrajecten in kunnen zetten. Dus dat we de voetbalsupporters nodig hadden om de avondklok te hanteren, dat gooi ik verre van mij.

De heer **Huidekooper**:

Oké. Dan heb ik geen verdere vragen op dit punt.

De **voorzitter**:

Dan geef ik het woord aan collega Mutluer voor aanvullingen, als zij die heeft.

Mevrouw **Mutluer**:

Toen we u mee terugnamen naar de avondklokrellen, viel mij op dat dat iets met u deed. Alsof we u terugnamen naar een moment waarop u zich eenzaam voelde en die nacht niet geslapen had, omdat u het gevoel had dat u de samenleving in de steek had gelaten. U stond positief ... U stond achter het positieve besluit, moet ik zeggen, richting het kabinet ten aanzien van de avondklok, en toch zag u ook de ontevredenheid in de samenleving ontstaan, wat uiteindelijk leidde tot de avondklokrellen. Ik wil op dat punt toch even de diepte in, ook vanuit die emotie die ik bij u zag over die ontevredenheid, die blijkbaar zichtbaar werd. Wat kunt u daarover vertellen?

De heer **Mikkers**:

Nou, dat is een beetje hetzelfde als een vuurtje dat ontstaat. Ik denk dat de vonk er was, en dat het vlammetje van ontevredenheid al brandde in de samenleving. Ik denk dat, als je achteraf terugkijkt, het besluit rondom de avondklok en wat daarmee samenhangt, de zuurstofspuit is geweest die dat vuurtje aangewakkerd heeft tot een veenbrand. Ik denk dat daar de grootste zorg in zit. Ik zei net "een boude uitspraak": ik denk dat als we een ander besluit hadden genomen dat in diezelfde richting was gegaan of een ander soort besluit dat ook een ventiel of die extra zuurstofspuit had kunnen zijn, dat die ontevredenheid dan ook naar boven was gekomen.

Ik denk dat de ontevredenheid in de samenleving bij een groep inmiddels dusdanig groot was, dat men zichzelf moest uiten. Mijn vrees, waar ik weleens vaker over heb gesproken tijdens die hele coronaperiode ... Wij zijn

natuurlijk de stad van Jeroen Bosch en met het drieluik De Tuin der Lusten, en ik heb me weleens afgevraagd ... Ik hoop niet dat we in het derde paneel van De Tuin der Lusten komen, want als dat gaat gebeuren, dan hebben we echt een probleem als samenleving. Ik heb mij in die hele periode van corona weleens afgevraagd hoe we voorkomen dat we in dat derde paneel komen. En het gevoel op die 25ste januari was wel dat ik in dat derde paneel was gekomen.

Mevrouw **Mutluer**:

Hadden we dat kunnen voorkomen?

De heer **Mikkers**:

... Ehm ... Het feit dat ik erover na moet denken, geeft aan dat ik het niet makkelijk vind om te zeggen "het kan wel" of "het kan niet". Ik denk dat op dat moment iedereen met goede intenties en met een positieve insteek, met de insteek om de samenleving een samenleving te laten zijn, alle besluiten heeft genomen die men wilde nemen. Maar onderhuids speelde er in bepaalde groepen in de samenleving rondom corona en wat daarmee samenhang al die dynamiek en dat vlammetje, dat er op bepaalde vlakken al was. Dat heeft een zuurstofboost gekregen door bijvoorbeeld het besluit van die avondklok, maar het had ook een ander genomen besluit kunnen zijn. Ik weet niet of we er waakzaam genoeg voor waren om dat waakvlammetje op een andere manier te laten doven. Dus welke energieën hebben we met elkaar – en dan bedoel ik "met elkaar" als samenleving – gehad om dat waakvlammetje dat er al was, te doven?

Mevrouw **Mutluer**:

Kunt u daarop zelf het antwoord geven?

De heer **Mikkers**:

We zaten een jaar in de crisis. In het begin was de crisis natuurlijk heel medisch en zagen we, zeker in Brabant, de ziekenwagens die hun patiënten niet meer kwijt konden. We zagen de koelwagens die naast de mortuaria stonden. Het was heel zichtbaar wat op dat moment de impact van corona was op de samenleving. Iedereen kon zien wat er gebeurde. Ik denk dat er in de periode van de tweede golf een andere dynamiek ontstond en dat het ongeduld, het weinig bieden van perspectief en het weinig hebben van perspectief allemaal bouwstenen zijn die zo'n gevoel van ontevredenheid,

zo'n waakvlammetje, nog extra doen aanwakkeren. Ik denk dat als we naar een nieuwe crisis zouden gaan – ik hoop het niet – we eigenlijk naar drie dingen moeten kijken. Eén is vooral die medische crisis medisch oplossen. We moeten kijken naar wat de sociale dynamiek betekent voor de samenleving en daar moeten we op een andere manier naar kijken dan we gedaan hebben. Ik denk dat het economische of het ondersteunende verhaal ook een andere dynamiek met zich meebrengt. Dat leidt wel tot een risico, want het kan betekenen dat die drie kanten van diezelfde medaille met elkaar gaan botsen. De vraag is: wie zet je nu in de lead om in de confrontatie tussen die drie werelden de goede besluiten te nemen?

Mevrouw **Mutluer**:

Wie zou er, gelet op het leren van de coronaperiode, volgens u in de lead moeten zijn?

De heer **Mikkers**:

Ik denk dat je dan echt vanuit verschillende disciplines naar een crisis gaat kijken. Dat betekent dus dat je ook moet bekijken hoe je misschien wel naar een soort rompkabinet moet dat besluit, waardoor je niet met zestien, zeventien, achttien of twintig ministers moet gaan discussiëren. Maar als je naar die drie elementen gaat kijken vanuit dat proces, heb je ook mensen nodig die vanuit dat proces de verantwoordelijkheid willen nemen om daar goed naar te kijken. Dat kun je niet alleen vanuit overleg. Dan zul je ook moeten kijken hoe je daar in de belevingswereld van de samenleving op een goede manier mee omgaat, goed gevoed met adviezen, maar uiteindelijk de besluitvorming klein en compact houden.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik laat het voor nu hierbij, want we gaan het later uitgebreid hebben over de crisis, in de komende weken.

De heer **Mikkers**:

Helemaal goed.

De **voorzitter**:

Ik heb nog één aanvulling hierop. U omschrijft eigenlijk drie elementen. Mijn collega Mutluer vroeg wie er dan in de lead is. Kan dat ook verschillen gedurende de crisis?

De heer **Mikkers**:

Dat kan, maar ik weet niet of dat slim is, want elk moment van overdracht van de aard van de crisis en daarmee ook de aard van de aanpak, brengt ook weer andere risico's met zich mee. De vraag is of dat in de oplossing misschien makkelijker zou zijn, als je een compacter team hebt dat besluit rondom dit soort thema's en je het kabinet gewoon de andere dingen laat doen, om het maar zo te noemen. Ik ben geen staatsrecht deskundige, hè? Ik ben maar gewoon een simpele burgemeester. Maar mijn beeld is wel dat het op dat vlak iets compacter maken, het misschien makkelijker zou maken.

De **voorzitter**:

Dan tot slot. Dit is het in de breedte wat "compacter maken", zoals u het omschrijft. Maar om dicht bij uw woorden te blijven: u heeft het over "die waakvlam die een veenbrand werd". Die stond, als ik u goed paraphraseer, symbool voor de onrust in de samenleving op dat moment. Welke les moeten wij als parlementaire enquêtecommissie trekken om meer rekening met die waakvlam te houden?

De heer **Mikkers**:

Ik denk dat we gedurende corona de polarisatie met elkaar gevoed hebben. Daar zijn we allemaal verantwoordelijk voor, niet alleen de bestuurders, maar ook de samenleving als geheel, denk ik. Het ging niet meer over de nuance en het ging niet meer over het gesprek dat we met elkaar als samenleving hebben, maar het ging over voor of tegen. Het ging over ... Even heel simpel: als we als Veiligheidsberaad adviseerden over strengere maatregelen, dan konden we 's avonds bij elke talkshow aanschuiven om de horeca of economische sector tegenover ons te hebben, die het belachelijk vond. Want dat betekende voor de horeca of de evenementensector ... Als we een besluit namen waarin we weer iets lossers creëerden, konden we tegenover elke medisch specialist zitten die het belachelijk vond dat de maatregelen lossier waren geworden. In plaats van dat we met elkaar in gesprek waren, waren we elkaar aan het overtuigen met betrekking tot de polen in de samenleving van dit soort trajecten.

De vraag is: gunnen we elkaar de nuance en gunnen we elkaar het goede gesprek? Dat besluiten die we nemen, geen besluiten zijn van goed of fout of makkelijk of ehm ... Of van wat net gezegd werd: u bent omgedraaid. Nee, ik heb me laten overtuigen op basis van feiten en argumenten. De vraag is: sta

ik dan achter het besluit? Uiteindelijk sta ik achter het advies. Maar is dat met tegenzin? Ja, met grote tegenzin. Maar dat wil niet zeggen dat ik niet de verantwoordelijkheid voel om daarmee om te gaan. Ik gun ons als samenleving, als geheel, dat we minder aandacht geven aan die polen en dat we meer aandacht geven aan de nuance, het gesprek en aan met elkaar verkennen wat de beste oplossing is voor de samenleving als geheel, in plaats van dat we ons laten regeren door de belangen van de polen. Dat zou ik ons gunnen. Ik denk dat u als parlementaire enquêtecommissie ons kunt helpen om juist dat gesprek op een goede manier te faciliteren en te bekijken hoe je dat gesprek in zo'n crisis het beste kunt faciliteren. De samenleving alleen is daar namelijk niet toe in staat; we zullen dat echt samen moeten doen.

De **voorzitter**:

Daarmee kunnen we ook dit onderwerp afsluiten. We gaan naar het laatste onderwerp van dit openbare verhoor. Daarvoor geef ik het woord aan collega Mutluer.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik wil met u inzoomen op die handhaving, want tijdens zo'n pandemie bent u, net als andere collega's, burgemeester in crisistijd. U pakt wel de rol op van adviseur, bijvoorbeeld vanuit het Veiligheidsberaad in dit geval, maar uiteindelijk zijn de burgemeesters verantwoordelijk voor de handhaving.

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik wil graag van u weten wat u van de handhaving vond door de hele coronaperiode heen.

De heer **Mikkers**:

De Echternachprocessie is er niks bij. De Echternachprocessie is er niks bij: twee stappen vooruit, één stap terug. Het was zoeken. Ik denk dat we onze handhavers soms met een onmogelijke opdracht hebben weggestuurd.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat was er bijvoorbeeld onmogelijk om te handhaven?

De heer **Mikkers**:

Nou, ik gaf net het voorbeeld van de stranden die je openstelt, maar waarbij je zegt: de sanitaire voorzieningen moeten gesloten worden. We hebben hier net één keer geschorst, waarop mensen ook een sanitaire tussenstop kunnen maken. U kunt zich voorstellen dat als u een paar uur op het strand zit, dat ook moet. Hoe ga je daar dan mee om? Wat betekent dat dan? Als je in de ondersteuning wilt zitten rondom recreatieparken en hoe je daarmee omgaat ... Mensen verblijven ook in permanente status in een recreatiepark; wij moeten in één keer het besluit nemen om recreatieparken en campings te sluiten, terwijl het voor sommige mensen die daar wonen net een overbruggingsperiode is. Denk ook aan arbeidsmigranten die met meerderen in één huis zitten. Is dat nou wel een huishouden of is dat geen huishouden? Is de HEMA nu een supermarkt of een warenhuis? In één keer werden alle stellingen waarin spullen stonden, stellingen met voedingsmiddelen. Daarmee mocht de HEMA openblijven. Dat zijn natuurlijk onmogelijke opgaven voor een handhaver binnen een gemeente of vanuit de politie.

Mevrouw **Mutluer**:

Sloten daarmee de maatregelen wel aan bij de logica van de samenleving?

De heer **Mikkers**:

Nee, en dat is ook meteen het lastige aan het geheel. Dat is, denk ik, een van de grootste lessen van corona. Gaan we voor elkaar en zijn we met elkaar een samenleving? Of gaat het ook gewoon om belangen? Ik denk dat er ook heel veel belangen hebben gespeeld. Ik werd gek van de lobbybrieven, de lobbytelefoontjes, zo van: kunnen jullie dit adviseren in het Veiligheidsberaad, kunnen jullie dit aanpakken en kan er voor mij geen uitzondering bestaan? Het is ongelooflijk hoeveel van dat soort impulsen richting het Veiligheidsberaad zijn gegaan en ik kan me niet voorstellen hoeveel er richting het kabinet zijn gegaan.

Mevrouw **Mutluer**:

Van wie kwamen die brieven?

De heer **Mikkers**:

Van allerlei lobbyorganisaties: de ondernemersverenigingen, de ondernemersclubs, de recreatieparkbedrijven, de evenementenbranche, het onderwijs en noem maar op. Je kunt geen sector noemen die niet gelobbyd

heeft. Daarbij ging het niet meer over de bedoeling van de maatregelen en het feit dat we de contacten wilden verminderen, maar veel meer over: ja, dat moet gelden voor al die andere, maar niet voor onze sector.

Mevrouw **Mutluer**:

Volgens mij zei u net al: hoe meer uitzonderingen, hoe lastiger te handhaven.

De heer **Mikkers**:

Zeker.

Mevrouw **Mutluer**:

Gold dat ook hiervoor?

De heer **Mikkers**:

Zeker.

Mevrouw **Mutluer**:

Hoe ging u om met al die lobbybrieven die uw kant opkwamen?

De heer **Mikkers**:

Wat mij betreft gingen die zo snel mogelijk ... Ik wil niet zeggen "naar het ronde archief", maar ik zou het liefst naar eenduidigheid en duidelijkheid willen. Dat hebben we ook in het Veiligheidsberaad zo besproken. Maar je merkte dat zowel sommigen binnen het Veiligheidsberaad – dat gold maar heel beperkt – als de leden het kabinet wel vatbaar waren voor de signalen vanuit de samenleving.

Mevrouw **Mutluer**:

U zegt: die eenduidigheid. Dat is wat u wenste. Werd er ook echt naar u geluisterd als u die wens ten aanzien van de maatregelen en handhaafbaarheid uitsprak richting het kabinet?

De heer **Mikkers**:

Dat verschilde soms. Zeker toen de regels wat losser werden, moesten we wel heel snel op een aantal vlakken los zijn, vanwege de druk van bepaalde branches. Dan heb ik het vooral over de retailsector en de horeca.

Mevrouw **Mutluer**:

Drukten die een grote stempel op de maatregelen die vervolgens wel of niet werden genomen?

De heer **Mikkers**:

Ze hadden elke avond een platform via het kastje, en ze hadden de druk richting het kabinet en ook richting de leden van de Veiligheidsberaad. Ze hadden goede relaties.

Mevrouw **Mutluer**:

Had u daar last van in het licht van handhaving?

De heer **Mikkers**:

Zoals ik het zeg, denk ik dat u wel voelt dat ik er last van had. Ik had er last van, ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Leg dat nader uit.

De heer **Mikkers**:

Nou ja, kijk, waar het om gaat is wat ik al zei: elke maatregel die we genomen hebben en waarover we geadviseerd hebben, namen we met tegenzin. Er was geen maatregel tijdens de coronaperiode waarvan we zeiden: nou, dit is nou echt een besluit waar we heel trots op zijn en we zijn blij dat we die maatregel kunnen nemen. Ehm ... Maar op het moment dat je al die uitzonderingen krijgt vanwege het belang en niet vanwege de aard van de boodschap en wat we met elkaar als samenleving willen bereiken, namelijk zo min mogelijk besmettingen en daarmee een functionerende zorgsector – dat was namelijk het doel: een functionerende zorgsector, zodat we iedereen konden blijven helpen – dan snap ik best de problematiek van bepaalde branches en mag dat meegewogen worden, maar de druk daarvan was wel hoog.

Mevrouw **Mutluer**:

De crisis duurde twee jaar. De belangen werden naarmate de crisis langer duurde ook groter, kan ik mij zeer goed voorstellen. Mijn vraag is met name: hoe veranderden de uitdagingen die u had ten aanzien van de handhaving gedurende die coronacrisis?

De heer **Mikkers**:

Ik denk aan wat ik straks zei: hier kwamen een aantal processen bij elkaar aan dezelfde tafel met dezelfde invulling, omdat het allemaal bij die crisis zat. Daarom zei ik daarstraks: eigenlijk zou je die crisis in drieën moeten knippen, namelijk één sociaal, één economisch en één medisch, en daarmee de beelden en verschillende perspectieven moeten wegen ten opzichte van elkaar. Wat gaat dan voor? Wat is dan het belangrijkste? Maar dat gesprek, in de abstractie, hadden wij niet. Wij hadden meer het gesprek over de aard van de maatregel. Dan ging het over een uurtje erbij of een uurtje eraf. Mag het nou ... Ehm ... Hoe heet het? Moest 70% van een winkel voeding zijn of 60%? Ik geef maar even een voorbeeld. Ik weet niet of de percentages precies kloppen, maar het ging om dat soort details. Dan zijn we niet meer bezig met de bedoeling van wat we met elkaar willen bereiken, maar meer met maatwerk creëren van regels. Daarbij moet je de vraag stellen: kunnen we de bedoeling en de impact nog realiseren als we het hierop aanpassen?

Mevrouw **Mutluer**:

De inzichten die u nu heeft, had u ...

De heer **Mikkers**:

Toen ook.

Mevrouw **Mutluer**:

... toen ook.

De heer **Mikkers**:

Zeker.

Mevrouw **Mutluer**:

En dat heeft u ook ingebracht in het Veiligheidsberaad?

De heer **Mikkers**:

Iedereen. Ik denk dat het kabinet er ook mee worstelde. Iedereen worstelde ermee, hoor. Maar de druk en de toonzetting in het maatschappelijk debat was natuurlijk op dat vlak groot. We hadden het straks over het waakvlammetje en wanneer het zuurstof krijgt. Ook op dit soort vlakken had er zuurstof kunnen ontstaan als er te veel tegenstand was.

Mevrouw **Mutluer**:

Op het moment dat u met die inzichten richting het kabinet aangaf dat een bepaalde maatregel moeilijk te handhaven was, stond het kabinet dan open om die maatregelen te veranderen?

De heer **Mikkers**:

Soms wel, soms niet. Dat verschilde heel erg per aard van de maatregel en ook per fase van de coronaperiode. Daar zat dus wel een wisseling in.

Mevrouw **Mutluer**:

Wanneer luisterden ze wel?

De heer **Mikkers**:

In het begin heel stevig, rondom de eerste varianten. Toen de lobbybrieven kwamen – dat gold ook voor het Veiligheidsberaad – was er wat wisseling en werd dat ook meer geuit. Toen het in het maatschappelijke debat kwam, werd het echt heel lastig. Ehm, ehm ... Ja. Ik kan het niet anders omschrijven. Zo.

Mevrouw **Mutluer**:

Uit ons onderzoek komen ook de versoepelingen naar voren. Als we nu een grote sprong zouden maken in de tijd en naar de versoepelingen na de allereerste lockdown zouden gaan, zitten we ongeveer in januari 2022 ... Ehm ...

De heer **Mikkers**:

Iets daarvoor.

Mevrouw **Mutluer**:

"De laatste" moet ik zeggen.

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik moest mezelf corrigeren; ik hoorde het. De allerlaatste lockdown. Dan zitten we in januari 2022. Niet lang hiervoor liggen de ic's nog vol met patiënten, maar de ernst van de nieuwe omikronvariant blijkt mee te vallen.

U was kritisch over de versoepelingen, vooral over wat er niet versoepeld was, blijkt uit ons onderzoek. Klopt dat?

De heer **Mikkers**:

U moet mij iets helpen met het duiden.

Mevrouw **Mutluer**:

De versoepelingen ... Je merkte dat op enig moment na de allerlaatste lockdown wel de wens bestond om de samenleving wat opener te maken, maar daar werd niet altijd en direct voor gekozen. We zitten dan ongeveer in januari 2022. Mijn concrete vraag is, en laat ik die dan anders stellen: was u kritisch over de versoepelingen en vooral over wat er op dat moment niet werd versoepeld? Dan denk ik onder andere aan de cultuursector en de horeca.

De heer **Mikkers**:

Ik kan niet helemaal – dat meen ik serieus – duiden wat u bedoelt. Wij hebben wel aangegeven en dat gold ook voor mijzelf ... Dat derde paneel van Jeroen Bosch was mijn grootste zorg. Als we alles in één keer losgooien, wat betekent dat dan voor de samenleving en gaat het dan niet te hard? Dus is geleidelijkheid in de mate van het afbouwen van de maatregelen niet beter voor de samenleving om daarmee om te gaan in plaats van alles in één keer los te gooien, waardoor je denkt dat alles opgelost is? De vrees die bestond, was dat als we alles in één keer zouden doen, het zou kunnen backfiren, zeker naar aanleiding van de situatie rond dansen met Janssen en alles wat daarmee samenhangt daarvoor. Toen werd gedacht "alles kan weer" en toen liepen de besmettingen weer op. Er zat rondom dat traject wel een angst en een zorg bij mij en mijn collega's. Het was dus meer dat de zorgvuldigheid van het afbouwen van de maatregelen ons zou kunnen helpen om ook richting de samenleving wat meer helderheid te verschaffen.

Mevrouw **Mutluer**:

Hadden de verkiezingen hier nog iets mee te maken?

De heer **Mikkers**:

Voor mij niet.

Mevrouw **Mutluer**:

En voor het kabinet, volgens u?

De heer **Mikkers**:

Dat weet ik niet. Dat moet u aan het kabinet vragen. Daar kan ik geen oordeel over vellen.

Mevrouw **Mutluer**:

Laat ik dan weer een sprong maken, naar 24 januari. Dan adviseert het Outbreak Management Team om over te gaan tot avondsluiting van de winkels en de horeca om 17.00 uur of om 20.00 uur, maar het kabinet wil het pas om 22.00 uur 's avonds doen, met extra handhaving om dat mogelijk te maken. Wij zien dat minister Yeşilgöz, destijds minister van Justitie en Veiligheid, speciaal die dag naar het Veiligheidsberaad komt om daarover met de burgemeesters van gedachten te wisselen. Hoe ging dat gesprek?

De heer **Mikkers**:

Ik kan het me niet helemaal meer herinneren; daar zal ik eerlijk in zijn. Voor ons was van belang dat het openstellen op bepaalde tijdstippen een bepaalde dynamiek met zich meebrengt. De horeca is natuurlijk breed georiënteerd. "De" horeca is een groot scala aan activiteiten. Je hebt cafés; je hebt restaurants; je hebt allerlei andere ontmoetingscentra. Dat betekent dus dat als je een maatregel rondom dat tijdstip neemt, dat ook te maken heeft met welke activiteit dan plaatsvindt binnen die horeca. Dat was wel het punt dat wij aangaven. Dus op het moment dat je het op een bepaald tijdstip opengooit, besef je dan wat de aard is van de activiteiten die gebeuren? Als je het 's avonds bijvoorbeeld tot een later tijdstip opengooit, heeft dat een andere dynamiek – dan is het namelijk meer stappen, dansen et cetera – dan wanneer je dat alleen rondom etenstijd doet, want dan zitten mensen aan tafel. Dit soort varianten en details zijn toen met elkaar gedeeld.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat was op dat moment de reactie op deze punten vanuit het Veiligheidsberaad?

De heer **Mikkers**:

Weet ik niet; weet ik niet.

Mevrouw **Mutluer**:

Want wat wij zien, is dat minister Yeşilgöz, van Justitie en Veiligheid, spreekt over die avondsluiting om 22.00 uur doen met extra handhaving. Kunt u zich herinneren hoe u naar die extra inzet op de handhaving keek?

De heer **Mikkers**:

Nee, dat weet ik niet meer. Sorry.

Mevrouw **Mutluer**:

Dat kunt u zich niet meer herinneren?

De heer **Mikkers**:

Nee.

Mevrouw **Mutluer**:

U weet ook niet of u uiteindelijk die extra handhaving heeft gekregen?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, extra handhaving krijg je niet, want we hebben natuurlijk de capaciteit die we hebben binnen de gemeente. En ook binnen de politie is die natuurlijk begrensd. We weten wel hoeveel energie ... We weten wat die mannen en vrouwen die zich allemaal keihard hebben ingezet tijdens die handhaving allemaal te verstouwen hebben gekregen. Het is dus niet zo dat het kabinet met een blik handhavers komt. Dat zullen we toch zelf moeten doen.

Mevrouw **Mutluer**:

U heeft in uw functie als burgemeester natuurlijk ook regelmatig gesproken – daar ga ik van uit – met politie en boa's.

De heer **Mikkers**:

Ja.

Mevrouw **Mutluer**:

Hoe hebben die het ervaren?

De heer **Mikkers**:

Ehm ... Ik heb ooit een politiefunctionaris horen zeggen: het was een onmogelijke opdracht. Ik denk dat dat een goede samenvatting is van wat er

uit de gesprekken naar voren kwam. Ik denk dat de uitzonderingen, de verschillen, en ook het verhaal erachter niet helemaal kennen maar wel de aard van de maatregel, dus heel erg op de maatregel sturen in plaats van op de bedoeling, na de eerste drie maanden het grootste probleem is geweest voor de handhavers. Ik denk dat wij als werkgevers, want zo voel ik het dan toch, te weinig hebben gedaan om hen weerbaar te maken of hen van informatie te voorzien, van een verhaal waarmee ze wel naar buiten konden. Kijk, je kunt wel tegen mensen zeggen dat ze niet op een kleedje mogen gaan zitten, want dat is redelijk makkelijk om te vertellen, maar als je niet kunt vertellen waarom dat niet mag, wordt het een heel lastig verhaal. Ik denk dat wij hen daar te weinig toe geëquipeerd hebben en daar voel ik me ook verantwoordelijk voor.

Mevrouw **Mutluer**:

Kon u zelf uitleggen waarom bepaalde zaken werden gedaan of bepaalde maatregelen werden genomen waardoor de boa's en de politie, waarvoor u verantwoordelijk was, het een en ander moesten handhaven?

De heer **Mikkers**:

Dat was voor mij wel een toetssteen bij het adviseren van het kabinet over de aard van de maatregelen. Kan ik het zelf uitleggen? Kan ik niet alleen de maatregel uitleggen, maar kan ik ook de bedoeling uitleggen? Ik gaf net al aan dat ik daarmee wel heb geworsteld rondom bijvoorbeeld de Kamer van Koophandelcodes, met welke winkel wel open mocht en welke niet. Ik kon het niet meer uitleggen.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat doe je als je het niet meer kunt uitleggen aan je eigen handhavers?

De heer **Mikkers**:

Ehm ... Zo goed mogelijk proberen te vertellen wat er wel en niet verteld kan worden. Ik denk dat voor ons de versoepelingen de moeilijkste stap waren. Dat was qua handhaving de moeilijkste periode. Iets wat eenduidig is in de handhaving is makkelijker dan versoepelingen, waarbij je soms niet meer uit kunt leggen waarom je die versoepelingen toepast en waarom bij de een wel en de ander niet.

Mevrouw **Mutluer**:

Vond u dat u voldoende ondersteuning of hulp kreeg vanuit het landelijke om daarover een betere uitleg te kunnen geven?

De heer **Mikkers**:

Ik hou niet zo van jij-bakken, dus ik vind het van belang dat we gezamenlijk niet in staat zijn geweest om dat verhaal goed te vertellen. Dus wie daar verantwoordelijk voor is, laat ik even in het midden. Ik voel me verantwoordelijk voor mijn verhaal richting mijn handhavers en onze politie. Ik denk dat we daarbij te weinig in staat zijn geweest om het goede verhaal te vertellen op basis van die versoepelingen. We waren allang blij met een aantal versoepelingen, maar ik denk dat we een beter en scherper verhaal hadden moeten hebben over waarom die juist wel en andere niet.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik vind het bewonderenswaardig dat u het naar uzelf trekt, maar dan nog blijft mijn vraag, omdat het voor u blijkbaar ook niet altijd even duidelijk was, of die duidelijkheid überhaupt dan maar gecreëerd kon worden richting de burgemeesters die uiteindelijk verantwoordelijk zijn voor de handhaving.

De heer **Mikkers**:

Zeker, maar daarom voel ik me verantwoordelijk, want als ik daartoe kennelijk niet in staat was, had ik diegene moeten zijn die die vraag had moeten stellen: ik kan het niet uitleggen, dus geef mij handvatten om dat uit te leggen. Als ik die vraag niet stel, krijg ik dat antwoord niet en krijg ik dat verhaal ook niet. Dus ik had voor mijzelf – ik kan alleen verantwoordelijkheid nemen voor mijzelf – de vraag kunnen stellen hoe dat in werking had moeten gaan. Die vraag heb ik, denk ik, op een aantal vlakken te weinig gesteld.

Mevrouw **Mutluer**:

U zegt dat u dat u die te weinig heeft gesteld. En uw collega's in het Veiligheidsberaad, die daar ook mee worstelden?

De heer **Mikkers**:

Ja, ik denk dat sommige collega's daar meer mee worstelden. Ik kan alleen voor mijzelf en voor mijn eigen handhavers spreken, binnen onze regio. Ik heb dat gevoel. Ik neem aan dat u nog andere voorzitters van

veiligheidsregio's spreekt, dus ik zou die vraag zeker stellen. Maar ik heb daarmee wel geworsteld, zeker ook dat achteraf bekijkend. Ik was allang blij met een aantal versoepelingen en daarmee neem je misschien de dynamiek van het verhaal dat erachter zit voor lief. Maar als ik kijk naar waarmee je de handhavers opzadelt, had je dat verhaal niet voor lief moeten nemen, maar had je moeten doorvragen, waardoor je dus ook die handhavers niet alleen accommodeert met een handhavingsregime, maar ook accommodeert met een verhaal, een bedoeling.

Mevrouw **Mutluer**:

U zegt dat u blij was dat die versoepelingen kwamen, ook voor de samenleving, die daar blijkbaar naar snakte. U zegt ook dat u daarmee voor lief nam dat de bedoeling achter die maatregelen of versoepelingen niet altijd even duidelijk of eenduidig was richting de handhavers.

De heer **Mikkers**:

Dat is een goede conclusie. Die analyse had ik toen moeten maken.

Mevrouw **Mutluer**:

Welk advies geeft u ons op het vlak van de handhaving dan nog mee richting de toekomst?

De heer **Mikkers**:

Het gaat niet om spulletjes en het gaat niet om regels bij de handhavers, maar het gaat om: kunnen ze het goed uitleggen? Ik denk dat dat verhaal, waarom het is wat het is, met recht en rede uitgelegd moet worden. Ik denk dat we in dat verhaal ook gezamenlijk een slag te maken hebben om dat op die manier op te pakken. De discussies die er in het land zijn geweest, zijn voornamelijk over de invulling van de maatregelen gegaan en niet over de bedoeling van de maatregelen. Ik had het ons allemaal gegund dat we het daar wat meer over hadden gehad. Daarmee kom ik terug bij mijn vorige antwoord: als we niet het gesprek over de voors en tegens of over de precieze invulling van de maatregelen, maar over de nuance hadden gevoerd, was dat verhaal ook scherper geweest.

Mevrouw **Mutluer**:

Ik heb nog één laatste punt. Rutte noemde de adviezen van het OMT, die een belangrijke rol speelden als het gaat om de maatregelen, de

versoepelingen en daarmee dus ook de handhaving, op 7 april 2020 "heilig". Kunt u ons meenemen in hoe u in die tijd tegen die OMT-adviezen aankeek, ook vanuit de wens van de samenleving, die naar openheid snakte?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, u had het over 7 april 2020. Toen zaten we nog in de eerste weken van corona en de eerste weken van de noodzaak. Ik zag alleen maar ambulances die rondreden en geen mensen kwijt konden. Ik zag mortuaria die vol lagen. Ik zag crematoria die vol zaten en die de crematies niet meer konden houden. Dat was mijn belevingswereld. Dan is elke oplossing die we bieden, en elk advies dat je gaat bieden, om die keten te ontlasten voor mij op dat moment leidend. Wat ik al zei: de hele situatie rondom corona heeft een dynamiek in de samenleving gegeven die niet alleen op medisch vlak, maar ook sociaal en economisch vlak veel heeft ingegrepen. Ik denk dat we dat blikveld te laat met elkaar hebben ingeschat, om daar op een goede manier op in te zetten. We hebben in die eerste weken voornamelijk naar die medische sector gekeken en de keten die daaraan vast hing.

Mevrouw **Mutluer**:

En na die laatste lockdown, de allerlaatste lockdown, ...

De heer **Mikkers**:

In '22.

Mevrouw **Mutluer**:

Op 24 januari 2022. Wat was op dat moment de waarde van de OMT-adviezen voor u als lid van het Veiligheidsberaad?

De heer **Mikkers**:

Die waren waardevol, net als meerdere adviezen. Ik zag ook dat wij onszelf ontwikkelden – dat is wat ik het lastige vind aan onze positie als Veiligheidsberaad in die periode – tot een adviseur op het sociale en economische vlak. Los van de crisis werden we dus ook dat klankbord van het kabinet. Dat vond ik het lastige. Daardoor kwam er dus een weging tussen OMT-adviezen en bijvoorbeeld het advies van burgemeesters. Dat is een aparte verantwoordelijkheid. Ik denk dat we op dat moment de kwaliteit van het OMT-advies, dan kijk ik even naar mezelf, anders begonnen te wegen.

Mevrouw **Mutluer**:

Wat bedoelt u met anders wegen?

De heer **Mikkers**:

Nou ja, de dynamiek rondom het OMT, zeker in de fase na de eerste periode, van individuele leden van het OMT die het nodig vonden om publiekelijk een eigen beredeneertrant neer te leggen en die onderdeel te laten zijn van het maatschappelijk debat, vond ik lastig, ook om daarmee het generieke OMT-advies te kunnen duiden. Dat maakt het voor bestuurders wel lastig.

Mevrouw **Mutluer**:

U bedoelt dat een aantal OMT-leden hun mening bij bijvoorbeeld talkshows verkondigden?

De heer **Mikkers**:

Ja. Nou, niet alleen hun mening, maar daar ook over in gesprek gingen en het ter discussie stelden. Dat maakt het narratief en de uitleg naar de samenleving over waarom er tot een besluit is gekomen voor mij wel lastig. Ik denk dat het wetenschappelijk gezien best aardig is om verschillende perspectieven te wegen, maar of je die perspectieven dan moet wegen in het soort van publieke debat ... Dat vind ik wel een risicovolle. Wij hebben daar als bestuurders ook best last van gehad, denk ik.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Dus het gezag van het Outbreak Management Team is in januari 2022 minder geworden?

De heer **Mikkers**:

Voor mij wel.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

En ook voor uw andere collega's?

De heer **Mikkers**:

Dat moet u aan die andere collega's vragen, niet aan mij.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Werd het wel besproken in het Veiligheidsberaad?

De heer **Mikkers**:

Er is weleens over gesproken, ja, dat we allemaal last hadden van persoonlijke uitingen van leden van het OMT, dat dat ons niet hielp bij het uitleggen van de maatregelen.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Is dat overgebracht aan de heer Van Dissel van het OMT?

De heer **Mikkers**:

Dat is weleens overgebracht aan de heer van Dissel, maar vooral ook aan het ministerie, want dat moet het advies van het OMT wegeen. Alleen, we leven in een vrij land, waar mensen hun mening kunnen uiten, en kennelijk waren er in de afspraken met het OMT geen afspraken gemaakt over hoe daarmee omgegaan werd. Binnen het kabinet praten we met één mond, geloof ik. Dat doen we met het college van burgemeester en wethouders ook. Het zou mooi zijn geweest als het OMT dat ook had gedaan.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Is daarnaar gehandeld, na jullie opmerkingen richting het OMT dan wel het kabinet?

De heer **Mikkers**:

Dat weet ik niet. Ik weet niet met welk besef of welke beleving ze de adviezen, die reflectie, hebben gewogen. Dat weet ik niet. Dat moet u aan de leden van het OMT vragen, niet aan mij.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Ik laat het voor nu.

De **voorzitter**:

Collega Huidekooper, heeft u nog een aanvulling?

De heer **Huidekooper** (D66):

Ja, dank, voorzitter. Ik heb één afrondende vraag. Ik was op zoek naar een voorbeeld. U gaf aan dat het voorkwam dat er door OMT-leden in media werd gesproken en dat dat niet hielp bij de uitlegbaarheid van de maatregelen die wij troffen. Daar is vast een concrete aanleiding voor geweest. Kunt u zich die nog voor de geest halen?

De heer **Mikkers**:

... Nee, zo niet meteen. Ik denk dat bijna elk besluit wel bediscussieerd is – laat ik het dan zo maar zeggen – aan die talkshowtafels. Wat dan precies de invulling is geweest van het OMT-lid an sich is, denk ik, op dat moment wat minder relevant, maar het feit dat het op die manier in het publieke debat kwam, maakte het lastig.

De heer **Huidekooper** (D66):

Als ik u goed begrijp, zegt u dan dat ook nut en noodzaak van de maatregelen werd bediscussieerd?

De heer **Mikkers**:

Ja, maar met wie praat je dan? Praat je met een lid van het OMT of praat je met het OMT? Als het OMT één en ondeelbaar is, maakt het niet uit met wie je praat, want dan heb je een eenduidig advies. Maar elke wetenschapper die in het OMT zat, praatte vanuit zijn of haar achtergrond of beleving en vanuit dat perspectief. Dat maakt het lastig in het publieke debat om te duiden wat nou precies de afwegingen zijn van het OMT als geheel. Dat maakte het lastig.

De heer **Huidekooper** (D66):

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Ja, meneer Mikkers, dan heb ik nog een slotvraag voor u. Niet iedereen die dit openbare verhoor volgt, zal het derde paneel van De tuin der lusten van Jeroen Bosch kennen, en dat is toch een aantal keer aan bod gekomen.

De heer **Mikkers**:

Ik zou het ze wel adviseren.

De **voorzitter**:

Kunt u, tot slot, omschrijven wat er te zien is op dat derde paneel en wat u daarmee precies bedoelt?

De heer **Mikkers**:

Jeroen Bosch geeft eigenlijk in de drie panelen aan: er is een hemel, er is een aarde en er is een hel. Los van het geloof dat je bekleedt, kunnen de

verleidingen die je zou kunnen hebben op aarde je in de hel dan wel de hemel brengen. Vooral in de hel zitten daar schrikbarende beelden bij, van brand, onrust, onenigheid et cetera. Dat is het derde paneel van Jeroen Bosch. Ik zou het ons gunnen dat we door de goede gesprekken, de nuance, het aandacht geven aan elkaar, de nieuwsgierigheid en het prikkelen van elkaar met elkaar een aarde vormen die ons, los van het geloof, leidt tot een soort hemels gevoel in plaats van dat we onszelf de hel in praten, dat het allemaal niks en allemaal slecht is en dat we naar de gallemieze gaan. Dat zou ik onszelf niet gunnen. Dat heeft Jeroen Bosch geschilderd in de vijftiende, zestiende eeuw. Ik zou het ons gunnen dat dat een schilderij blijft en niet de werkelijkheid wordt.

De **voorzitter**:

Dank. Daarmee zijn we ook aan het einde gekomen van dit openbare verhoor. Ik verzoek de bode dan ook om de getuige en zijn bijstandsverlener naar buiten te leiden.

(De heer Mikkers wordt naar buiten geleid door de bode.)

De **voorzitter**:

Ik sluit de vergadering. Aan de orde was een openbaar verhoor van de parlementaire enquêtecommissie Corona. Het eerstvolgende verhoor zal aanstaande woensdagochtend plaatsvinden om 10.00 uur. Dat is met de toenmalige Kamervoorzitter, mevrouw Arib.

Sluiting 17.02 uur.